

Toelichting

1 Programma Aanpak Stikstof

Op 14 februari 2019 heeft de Afdeling een tiental PAS-zaken ter zitting behandeld.

Daaronder zes natuurvergunningen voor veehouderijen in de provincie Noord-Brabant en een aantal weigeringen van de provinciebesturen van Limburg en Gelderland om maatregelen te nemen tegen het beweiden en bemesten van gronden bij in totaal vier veehouderijen. De natuurvergunningen zijn op basis van het PAS verleend, en de provinciebesturen van Limburg en Gelderland hebben de weigeringen om te handhaven gebaseerd op het feit dat voor het beweiden en bemesten ruimte is gereserveerd in het PAS.

Twee natuurorganisaties hebben beroep ingesteld tegen de in 2015/2016 vastgestelde besluiten. Zij hebben grote bezwaren tegen het PAS en vinden dat de besluiten daar niet op gebaseerd hadden mogen worden. Volgens de natuurorganisaties is het PAS niet in overeenstemming met de Europese Habitatrichtlijn en daarmee juridisch onhoudbaar.

Voor een antwoord op een dergelijke vraag is uitleg over de Europese Habitatrichtlijn nodig. Op 17 mei 2017 heeft de Afdeling prejudiciële vragen gesteld over de verhouding tussen het PAS en de Habitatrichtlijn. De bestuursrechter wilde van het Hof van Justitie weten of het PAS in overeenstemming is met de Europese Habitatrichtlijn en dus juridisch houdbaar is. Op 7 november 2018 heeft het Hof van Justitie de gestelde vragen beantwoord. Heel in het kort gesteld heeft het EU geoordeeld dat een programma in beginsel wel mogelijk is, maar dat het PAS wel zo moet zijn vormgegeven dat vast staat dat er geen negatieve effecten voor de natuur zullen optreden. Of dat het geval is ter beoordeling aan de nationale rechter.

Na de uitspraak van 29 mei over de provinciale besluiten gaat de Afdeling (zo ook een aantal rechtbanken) verder met de agendering en behandeling van circa 200 aangehouden zaken. Daaronder zijn ook IenW-projecten.

De Afdeling doet uitspraak in de haar voorgelegde zaken. Zij kan en zal geen uitspraak doen over het PAS als zodanig. **11.1**

[Redacted text block]

2. Projecten waarvoor op dit moment de PAS uitspraken het meest relevant kunnen zijn.

11.1 [redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]

11.1 [redacted]
[redacted]

11.1 [redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]

11.1 [redacted]
[redacted]

11.1 [redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]

Van: [redacted] (BS)
Aan: [redacted] (CD); [redacted] (CD); [redacted] (CD);
 [redacted] (WVL); [redacted] (WVL); (Henk) - HBJZ;
 [redacted] (DGB); [redacted] (CD); [redacted] (CD); [redacted] - BSK
Onderwerp: FW: PAS uitspraak Raad van State d.d. 29 mei 2019
Datum: woensdag 29 mei 2019 18:56:42

Collega's

Bijgaand het bericht dat we hebben verstuurd naar de RD directeuren van RWS.

Vr.gr.
[redacted]

Van: [redacted] (BS)
Verzonden: woensdag 29 mei 2019 18:41
Aan: [redacted] (NN); [redacted] (ZD); [redacted] (ZN); [redacted] (CD);
 [redacted] (GPO); [redacted] (GPO); [redacted] (GPO);
 (WVL); [redacted] (CD); [redacted] (ON); [redacted] (MN); [redacted] (WNZ);
 [redacted] (ZN); [redacted] (WNN)
CC: [redacted] (BS); [redacted] (MN)
Onderwerp: PAS uitspraak Raad van State d.d. 29 mei 2019

Beste collega's

Langs deze weg wil ik jullie informeren over de uitspraak van de Raad van State inzake de PAS. Dit bericht is niet geschikt voor verspreiding naar externen.

Uitspraak Raad van State

Woensdag 29 mei heeft de Raad van State een uitspraak gedaan inzake de pilot-zaken over de Programma Aanpak Stikstof (PAS). *Belangrijkste conclusie is dat het PAS niet als toestemmingsbasis voor activiteiten mag worden gebruikt*, omdat het PAS vooruitloopt op toekomstige positieve gevolgen van maatregelen voor beschermde natuurgebieden. Dat is in strijd met Europese regelgeving (Habitatrichtlijn).

Toelichting

- De Afdeling komt onder meer tot de conclusie dat in de passende beoordeling van het PAS de verwachte voordelen van de PAS-maatregelen onzeker zijn. Daarmee voldoet de passende beoordeling niet aan de eisen die het Hof van Justitie daaraan stelt.
- Omdat deze passende beoordeling in de PAS dé onderbouwing vormt voor de verlening van alle toestemmingen (zoals Tracebesluiten) betekent dit dat een vergunning **niet** mocht worden verleend.

Gevolgen voor het PAS-programma

Het Ministerie van LNV onderzoekt momenteel met de PAS-partners hoe de uitspraak moet worden geïnterpreteerd en welke vervolgstappen in het programma noodzakelijk zijn. RWS is hierbij i.s.m. DGMO betrokken.

Gevolgen voor RWS projecten

- 11.1 [redacted]

Met vriendelijke groet,

10.2.e
mede namens 10.2.e

Minister en Staatssecretaris

Hoofddirectie Bestuurlijke

& Juridische Zaken

HBJZ

Afdeling WIO

Contactpersoon

10.2.e

T 070-10.2.e

M +31(0)6-10.2.e

10.2.e@minienw.nl

Datum

29 mei 2019

Ons Kenmerk

IENW/BSK-2019/125693

nota ter informatie

Uitspraken van vandaag (29 mei) van de Raad van
State over het Programma Aanpak Stikstof (PAS)

Inleiding

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (Afdeling) heeft vandaag een aantal uitspraken gedaan over vergunningen gebaseerd op het Programma Aanpak Stikstof (PAS).

Uitspraak

Belangrijkste conclusie is dat het PAS niet als toestemmingsbasis voor activiteiten mag worden gebruikt, omdat het PAS vooruitloopt op toekomstige positieve gevolgen van maatregelen voor beschermde natuurgebieden bij het geven van toestemming voor die activiteiten. En dat is in strijd met Europese regelgeving (Habitatrichtlijn).

- In de zogenaamde pilot-uitspraak werden de beroepen behandeld tegen zes vergunningen voor verschillende agrarische bedrijven in de provincie Noord-Brabant, verleend met toepassing van het PAS. De beroepen zijn gegrond, de vergunningen worden vernietigd.
- In de uitspraak gaat de Afdeling ook in op de gevolgen voor andere toestemmingsbesluiten die gebaseerd zijn op het PAS, zoals tracébesluiten en bestemmingsplannen.
- De Afdeling komt onder meer tot de conclusie dat in de passende beoordeling van het PAS de verwachte voordelen van PAS-bronmaatregelen, herstelmaatregelen en van autonome ontwikkelingen zijn betrokken die **niet** vaststonden ten tijde van die beoordeling. Daarmee voldoet de passende beoordeling niet aan de eisen die het Hof van Justitie daar in haar uitspraak in deze kwestie van 7 november 2018 aan stelt.
- Omdat deze passende beoordeling de onderbouwing is voor de verlening van alle toestemmingen die passen binnen de beschikbaar gestelde depositieruimte betekent dit - kort weergegeven - dat een vergunning voor een activiteit die stikstofdepositie veroorzaakt op een Natura 2000-gebied **niet** mocht worden verleend onder verwijzing naar de passende beoordeling die voor het PAS is gemaakt.

- De zes vergunningen uit deze uitspraak zijn dan ook vernietigd omdat GS bij de verlening van de vergunningen niet mocht verwijzen naar de passende beoordeling die ten grondslag is gelegd aan het PAS.
- De Afdeling oordeelt verder dat in regelgeving vastgelegde uitzonderingen op de vergunningplicht door grens- en drempelwaarden en afstand niet kunnen gelden. Activiteiten die met toepassing van deze uitzonderingen zijn gerealiseerd of verricht, zijn alsnog vergunningplichtig.

Gevolgen voor IenW-projecten

- Op korte termijn ontvangt u informatie over de gevolgen van deze uitspraak voor lopende IenW-projecten, waaronder het snelheden beleid.
- 11.1 [redacted]
[redacted]
[redacted]
- 11.1 [redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]
- 11.1 [redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]
- 11.1 [redacted]
[redacted]

Bestuurlijk overleg PAS

Op dinsdag **4 juni** is van 15.00-16.00 uur een bestuurlijk overleg gepland PAS over de gevolgen van de uitspraak.

11.1 [redacted]
[redacted]
[redacted]

Communicatie

In PAS-verband zijn afspraken gemaakt over communicatie:

- Persberichten en Q&A's worden gepubliceerd op de website van het PAS-Bureau (de uitvoeringsorganisatie voor de gezamenlijke PAS-partners);
- Het PAS-Bureau verzorgt de woordvoering namens de PAS-partners;
- De Minister van LNV zal de Tweede Kamer informeren over de uitspraak.
- Na het bestuurlijk overleg zal LNV de Tweede Kamer informeren over de in het BO gemaakte afspraken.

In de toelichting wordt kort de voorgeschiedenis van de PAS-jurisprudentie geschetst. Tevens is de tekst van het persbericht van de Afdeling toegevoegd.

DE HOOFDDIRECTIE BESTUURLIJKE EN JURIDISCHE ZAKEN,

10.2.e
Afdeling Water, Infrastructuur en Omgeving

Toelichting

Programma Aanpak Stikstof

Het PAS bevat de basis om toestemming te geven voor activiteiten die stikstof uitstoten. Het is een systeem dat aan de ene kant ruimte biedt aan activiteiten die stikstof veroorzaken, zoals vergunningen voor veehouderijen of aanleg van wegen. Aan de andere kant bevat het PAS tegelijkertijd maatregelen om de nadelige gevolgen van stikstof op natuurgebieden te verminderen. Het PAS loopt daarbij dus vooruit op toekomstige positieve gevolgen van maatregelen voor beschermde natuurgebieden en geeft daarbij 'vooraf' toestemming aan nieuwe activiteiten.

Op 14 februari 2019 heeft de Afdeling een tiental PAS-zaken ter zitting behandeld.

Onder die tien zaken zijn zes natuurvergunningen voor veehouderijen in de provincie Noord-Brabant en een aantal weigeringen van de provinciebesturen van Limburg en Gelderland om maatregelen te nemen tegen het beweiden en bemesten van gronden bij in totaal vier veehouderijen. De natuurvergunningen zijn op basis van het PAS verleend, en de provinciebesturen van Limburg en Gelderland hebben de weigeringen om te handhaven gebaseerd op het feit dat voor het beweiden en bemesten ruimte is gereserveerd in het PAS.

Natuurorganisaties hebben beroep ingesteld tegen de in 2015/2016 vastgestelde besluiten. Zij hebben grote bezwaren tegen het PAS en vinden dat de besluiten daar niet op gebaseerd hadden mogen worden. Volgens de natuurorganisaties is het PAS niet in overeenstemming met de Europese Habitatrichtlijn en daarmee juridisch onhoudbaar.

Voor een antwoord op een dergelijke vraag is uitleg over de Europese Habitatrichtlijn nodig. Op 17 mei 2017 heeft de Afdeling prejudiciële vragen gesteld over de verhouding tussen het PAS en de Habitatrichtlijn. De bestuursrechter wilde van het Hof van Justitie weten of het PAS in overeenstemming is met de Europese Habitatrichtlijn en dus juridisch houdbaar is. Op 7 november 2018 heeft het Hof van Justitie de gestelde vragen beantwoord. Heel in het kort gesteld heeft het EU geoordeeld dat een programma in beginsel wel mogelijk is, maar dat het PAS wel zo moet zijn vormgegeven dat vast staat dat er geen negatieve effecten voor de natuur zullen optreden. Of dat het geval is ter beoordeling aan de nationale rechter.

Na de uitspraak van 29 mei over de provinciale besluiten gaat de Afdeling verder met de agendering en behandeling van circa 180 aangehouden zaken. De 180 zaken die bij de Afdeling nog op uitspraak wachten, betreffen voornamelijk natuurvergunningen voor veehouderijen, maar ook zaken over bestemmingsplannen voor bijvoorbeeld nieuwe wegen, bedrijventerreinen en enkele IenW-projecten.

Persbericht van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 29 mei 2019

PAS mag niet als toestemmingsbasis voor activiteiten worden gebruikt

Het Programma Aanpak Stikstof (PAS) mag niet als basis voor toestemming voor activiteiten worden gebruikt. Dat blijkt uit een uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van vandaag (29 mei 2019).

Op basis van het PAS wordt vooruitlopend op toekomstige positieve gevolgen van maatregelen voor beschermde natuurgebieden, alvast toestemming gegeven voor activiteiten die mogelijk schadelijk zijn voor die gebieden. Zo'n toestemming 'vooraf' mag niet (meer), aldus de Afdeling bestuursrechtspraak. De besluiten over veehouderijen die in deze uitspraak centraal staan, halen om die reden de eindstreep niet. Tegen de uitspraak is geen hoger beroep mogelijk.

Toestemming vooraf...

Het PAS bevat de basis om toestemming te geven voor activiteiten die stikstof uitstoten. Het is een systeem dat aan de ene kant ruimte biedt aan activiteiten die stikstof veroorzaken, zoals vergunningen voor veehouderijen of aanleg van wegen. Aan de andere kant bevat het PAS tegelijkertijd maatregelen om de nadelige gevolgen van stikstof op natuurgebieden te verminderen. Het PAS loopt daarbij dus vooruit op toekomstige positieve gevolgen van maatregelen voor beschermde natuurgebieden en geeft daarbij 'vooraf' toestemming aan nieuwe activiteiten.

... mag niet, want dat is in strijd met Europese natuurwetgeving

In mei 2017 stelde de Afdeling bestuursrechtspraak vragen aan het Europese Hof van Justitie over het PAS, omdat zij twijfelde of het programma voldoet aan de voorwaarden van de Europese Habitatrichtlijn. Het Europese Hof oordeelde in november 2018 dat ook bij het PAS de positieve gevolgen van de maatregelen die in dat programma zijn opgenomen, vooraf vast moeten staan. Pas dan kan de overheid een nieuwe activiteit toestaan. Omdat het PAS niet aan die voorwaarde voldoet, mag het niet als toestemmingsbasis voor nieuwe activiteiten worden gebruikt. Bovendien wordt in het PAS ook toestemming voor activiteiten gegeven op basis van maatregelen in natuurgebieden die nodig zijn voor het voorkomen van achteruitgang van die gebieden. Ook dat mag niet. De conclusie is dat de onderbouwing van het PAS niet deugt. De Afdeling bestuursrechtspraak zet daarom een streep door de vergunningen voor veehouderijen die in de uitspraak van 29 mei 2019 aan de orde zijn en waarbij gebruik is gemaakt van het PAS.

Weiden van vee en bemesten van landbouwgrond

De Afdeling bestuursrechtspraak heeft vandaag niet alleen uitspraak gedaan over vergunningen voor veehouderijen. Er is ook uitspraak gedaan over de vraag of het weiden van vee en het bemesten van grond 'vergunningvrij' mochten worden gemaakt terwijl die activiteiten wel schadelijk kunnen zijn voor natuurgebieden omdat ze stikstof uitstoten. Uit de tweede uitspraak van vandaag volgt dat ook dit niet mag, omdat ook voor deze activiteiten niet vooraf vaststaat dat uitgesloten is dat zij natuurgebieden in de omgeving aantasten.

Gevolgen voor overige zaken

De twee uitspraken van vandaag hebben geen gevolgen voor vergunningen die al definitief zijn en die dus niet meer bij de rechter kunnen worden aangevochten. Die vergunningen blijven gewoon gelden. Maar daarnaast liggen er bij de Afdeling bestuursrechtspraak en bij de rechtbanken ook nog andere zaken over het PAS. Bij de Afdeling bestuursrechtspraak zijn dat er op dit moment zo'n 180, waaronder voornamelijk natuurvergunningen voor veehouderijen, maar ook zaken over bestemmingsplannen voor bijvoorbeeld nieuwe wegen en bedrijventerreinen. Die zaken zijn aangehouden in afwachting van de uitspraken van vandaag en zullen nu weer verder worden behandeld. Het is de bedoeling zo snel mogelijk, al in juni, duidelijkheid te bieden over de natuurvergunningen voor veehouderijen. Zo wordt er vandaag al uitspraak gedaan in elf andere veehouderijzaken, naast de tien zaken die in de twee uitspraken over het PAS aan de orde zijn. De afhandeling van zaken over bestemmingsplannen zal wat langer duren.

Luchthavens en PAS

11.1

Wanneer deze projecten geen gebruik meer kunnen maken van het PAS, zal voor elk van deze projecten **een projectspecifieke passende beoordeling** moeten worden uitgevoerd. Indien uit deze beoordeling blijkt dat significant negatieve effecten in door stikstof overbelaste Natura 2000-gebied niet kunnen worden uitgesloten, dient een zogenoemde **ADC toets** te worden doorlopen. Er dient dan onderbouwd te worden dat:

- er geen Alternatief is voor het (MIRT) project (waarbij er minder schadelijke effecten zijn voor Natura 2000-gebieden);
- er sprake is van een Dwingende reden van groot openbaar belang (zoals openbare veiligheid, volksgezondheid of economische belangen);
- er Compenserende maatregelen worden getroffen voor Natura 2000-gebieden (vanwege kwaliteitsverlies door een toename van stikstofdepositie).

11.1

In het Regeerakkoord is afgesproken dat het PAS wordt doorgezet, maar zo nodig wordt aangepast naar aanleiding van de uitspraken van het Europees Hof. 11.1

11.1

11.1

11.1

11.1

- Het PAS is een samenwerking van de Ministeries van LNV, IenW, Defensie en de provincies. De eerstverantwoordelijke bewindspersoon is de Minister van LNV. De Minister van IenW stelt het PAS echter mede vast.
- Het PAS is in werking sinds 1 juli 2015. Het doel van het PAS is het verbeteren van de kwaliteit van de stikstofgevoelige natuur in de door stikstof overbelaste Natura 2000-gebieden én het bieden van ruimte voor economische ontwikkelingen die stikstofdepositie op die gebieden veroorzaken. Om dit te bewerkstelligen worden bronmaatregelen in de landbouw getroffen om de stikstofdepositie te verminderen en herstelmaatregelen om de stikstofgevoelige natuur te herstellen.
- Bij besluitvorming over IenW projecten vormt het PAS de onderbouwing dat voor het aspect stikstof wordt voldaan aan de vereisten in de Wet natuurbescherming.

10.2.e - BSK

Van: 10.2.e (CD)
 Verzonden: woensdag 29 mei 2019 11:21
 Aan: 10.2.e (CD)
 CC: 10.2.e

Onderwerp: Negatieve uitspraak Programma Aanpak Stikstof

Dag 10.2.e (en 10.2.e),

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft zojuist uitspraak gedaan in de PAS-pilotzaken. Zie persbericht en uitspraak [\[link\]](#). Zie ook de toelichtende video (!).

Met deze uitspraak komt de langlopende procedure in de PAS-pilotzaken ten einde en is er duidelijkheid over de juridische houdbaarheid van het PAS. Deze juridische procedure is aangevangen in 2016 naar aanleiding van een aantal beroepen tegen natuurvergunningen (de zgn. PAS-pilotzaken). In mei 2017 heeft de Afdeling in haar verwijzingsuitspraak enkele prejudiciële vragen gesteld aan het Europese Hof van Justitie over het Programma Aanpak Stikstof (PAS). Op 7 november 2018 heeft het Europese Hof van Justitie deze vragen beantwoord. De Afdeling heeft nu, het arrest van het Hof in acht nemende, een einduitspraak gedaan.

De Afdeling is van oordeel dat het Programma Aanpak Stikstof (PAS) **niet** mag worden gebruikt als basis voor toestemming voor activiteiten.

Op basis van het PAS wordt vooruitlopend op toekomstige positieve gevolgen van maatregelen voor beschermde natuurgebieden, alvast toestemming gegeven voor activiteiten die mogelijk schadelijk zijn voor die gebieden. Zo'n toestemming 'vooraf' mag niet (meer), aldus de Afdeling bestuursrechtspraak. De besluiten over veehouderijen die in deze uitspraak centraal staan, halen om die reden de eindstreep niet. Tegen de uitspraak is geen hoger beroep mogelijk.

Het PAS gaat onderuit op enkele essentiële onderdelen. Dit betekent dat het PAS **niet** langer kan dienen ter onderbouwing van IenW-projecten en verkeersbesluiten 130km en herstel van het PAS ook niet op korte termijn te verwachten is.

Hoe nu verder?

- Op dit moment wordt er geschreven aan een Nota voor de Minister. Deze nota bevat een globale duiding van de uitspraak. Zodra deze gereed is zal ik jullie een afschrift sturen;
- Begin volgende week volgt een uitgebreidere juridische analyse van de uitspraak en een analyse van de gevolgen voor IenW-projecten;
- Toestemmingsverlening op basis van het PAS is reeds vanaf donderdag 23 mei om 12.00 uur 'on hold' gezet. Op de website van BIJ12 staat een kort nieuwsbericht hierover [\[Link\]](#);
- Op 4 juni as. is het BO PAS gepland;
- Vanuit IenW/LNV wordt vandaag een woordvoeringslijn opgesteld. Ook komt er een informatiebericht op de website van BIJ12. [\[Link\]](#).

Wordt vervolgd!

Groet,
 10.2.

10.2.e

- BSK

Van: (CD)
Verzonden: woensdag 29 mei 2019 18:28
Aan: 10.2.e
Onderwerp: FW: Negatieve uitspraak PAS
Bijlagen: Nota ter informatie - Uitspraken Raad van State over het Programma Aanpak Stikstof ~ 29 mei 2019.DOCX

Hierbij ook voor jullie!

Van: 10.2.e (CD)
Verzonden: woensdag 29 mei 2019 18:23
Aan: 10.2.e
CC: 10.2.e
Onderwerp: Negatieve uitspraak PAS

Dag heren,

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft vandaag uitspraak gedaan in de 2 PAS-pilotzaken. Zie: [\[link\]](#). Zie ook de toelichtende video (!).

Kern van de uitspraak:

De Afdeling is van oordeel dat het Programma Aanpak Stikstof (PAS) niet mag worden gebruikt als basis voor toestemming voor activiteiten.

Dit betekent dat het PAS niet langer kan dienen ter onderbouwing van IenW-projecten en verkeersbesluiten 130km.

Procesverloop

Met deze uitspraak komt de langlopende procedure in de PAS-pilotzaken ten einde en is er duidelijkheid over de juridische houdbaarheid van het PAS. Deze juridische procedure is aangevangen in 2016 naar aanleiding van een aantal beroepen tegen natuurvergunningen (de zgn. PAS-pilotzaken). In mei 2017 heeft de Afdeling in haar verwijzingsuitspraak enkele prejudiciële vragen gesteld aan het Europese Hof van Justitie over het voor die vergunningen gebruikte Programma Aanpak Stikstof (PAS). Op 7 november 2018 heeft het Europese Hof van Justitie arrest gewezen. De Afdeling heeft nu, het arrest van het Hof in acht nemende, een einduitspraak gedaan.

Globale duiding uitspraak:

Belangrijkste conclusie is dat het PAS niet als toestemmingsbasis voor activiteiten mag worden gebruikt, onder meer omdat het PAS vooruitloopt op toekomstige positieve gevolgen van maatregelen voor beschermde natuurgebieden en de in de toekomst te verwachten autonome daling van depositie. Dit is volgens de Afdeling in strijd met Europese regelgeving (Habitatrichtlijn).

Ten aanzien van de Passende beoordeling die ten grondslag ligt aan het PAS is de Afdeling van oordeel dat deze niet voldoet aan de eisen die het Hof daaraan stelt. De stikstofeffecten van een activiteit kunnen niet langer onder verwijzing naar het PAS worden toegestaan.

Bijlage 2 van het PAS (deze bevat de opsomming van gebieden die in het PAS zijn opgenomen) wordt door de Afdeling onverbindend verklaard en daarmee is het PAS niet langer bruikbaar.

Gevolgen voor IenW-projecten

Tracébesluiten en vergunningen die onherroepelijk zijn worden niet aangetast met deze uitspraak. De door de RvS aangehouden Tracébesluiten en vergunningen die gebaseerd zijn op het PAS zullen worden vernietigt, tenzij alsnog een alternatieve onderbouwing kan worden overgelegd. Voor een aantal projecten is reeds deze in voorbereiding. De betekenis van de uitspraak voor de uitgangspunten van deze alternatieve onderbouwing wordt nader onderzocht. Activiteiten die tot op heden waren vrijgesteld van de vergunningplicht zijn nu alsnog vergunningplichtig.

Hoe nu verder:

- Toestemmingsverlening op basis van het PAS is sinds afgelopen donderdag 12.00 uur 'on hold' gezet. Ook kunnen er geen meldingen meer worden ingediend. Op de website van BIJ12 staat een kort nieuwsbericht hierover;
- Bijgevoegd de Nota zoals die vandaag naar de Minister is gegaan;

- Projecten die vragen krijgen van externen over de uitspraak kunnen verwijzen naar de Kamerbrief van LNV (verschijnt vandaag) en de website van het PAS-Bureau;

Volgende week:

- Begin volgende week volgt een uitgebreidere juridische analyse van de uitspraak, waaronder ook een inventarisatie van de eventuele gevolgen voor IenW-projecten. Deze analyse zal uiteraard breed worden afgestemd binnen IenW/RWS.
- Op 4 juni 's 'middags is een bestuurlijk overleg PAS gepland.

Wordt vervolgd!

Groet,
10.2.

Ps. We hebben vandaag gewacht op een eerste duiding van de uitspraak vanuit LNV. Deze is helaas nog niet gereed en wordt op dit moment nog met IenW afgestemd.

38

10.2.e - BSK

Van: 10.2.e (BS)
Verzonden: woensdag 29 mei 2019 18:57
Aan: 10.2.e

Onderwerp: FW: PAS uitspraak Raad van State d.d. 29 mei 2019

Collega's

Bijgaand het bericht dat we hebben verstuurd naar de RD directeurs van RWS.

Vr.gr.
10.2.e

Van: 10.2.e (BS)
Verzonden: woensdag 29 mei 2019 18:41
Aan: 10.2.e

CC: 10.2.e
Onderwerp: PAS uitspraak Raad van State d.d. 29 mei 2019

Beste collega's

Langs deze weg wil ik jullie informeren over de uitspraak van de Raad van State inzake de PAS. Dit bericht is niet geschikt voor verspreiding naar externen.

Uitspraak Raad van State

Woensdag 29 mei heeft de Raad van State een uitspraak gedaan inzake de pilot-zaken over de Programma Aanpak Stikstof (PAS). *Belangrijkste conclusie is dat het PAS niet als toestemmingsbasis voor activiteiten mag worden gebruikt*, omdat het PAS vooruitloopt op toekomstige positieve gevolgen van maatregelen voor beschermde natuurgebieden. Dat is in strijd met Europese regelgeving (Habitatrichtlijn).

Toelichting

- De Afdeling komt onder meer tot de conclusie dat in de passende beoordeling van het PAS de verwachte voordelen van de PAS-maatregelen onzeker zijn. Daarmee voldoet de passende beoordeling niet aan de eisen die het Hof van Justitie daaraan stelt.
- Omdat deze passende beoordeling in de PAS dé onderbouwing vormt voor de verlening van alle toestemmingen (zoals Tracebesluiten) betekent dit dat een vergunning **niet** mocht worden verleend.

Gevolgen voor het PAS-programma

Het Ministerie van LNV onderzoekt momenteel met de PAS-partners hoe de uitspraak moet worden geïnterpreteerd en welke vervolgstappen in het programma noodzakelijk zijn. RWS is hierbij i.s.m. DGMO betrokken.

Gevolgen voor RWS projecten

- 11.1
11.1
- De PAS uitspraak kan leiden tot vragen uit de omgeving. Er dient daarbij altijd te worden doorverwezen naar de afdeling persvoorlichting van uw eigen dienst. Zij zijn bekend met de daartoe gemaakte afspraken rondom de woordvoering op dit dossier (=> DCO/LNV).
- De PAS uitspraak kan ook gevolgen hebben voor doorlooptijd/kosten van individuele projecten. Voor deze zaken kunt u terecht bij uw contactpersoon van de PVP. Voor technisch inhoudelijke vragen kunt u terecht bij WVL.

Met vriendelijke groet,

10.2.e

mede namens 10.2.e

30.40.
Bij

10.2.e - BSK

Van: 10.2.e (CD)
Verzonden: dinsdag 4 juni 2019 09:52
Aan: 10.2.e
CC: 10.2.e
Onderwerp: FW: Programma Aanpak Stikstof (PAS): betekenis uitspraak Raad van State voor RWS

Ter info (bericht namens WVL (afgestemd met CD))

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Van: Steunpunt Natuur (WVL) <steunpunt-natuur@rws.nl>
Datum: maandag 03 jun. 2019 5:19 PM
Aan: Steunpunt Natuur (WVL) <steunpunt-natuur@rws.nl>, 10.2.e

Kopie: 10.2.e

Onderwerp: Programma Aanpak Stikstof (PAS): betekenis uitspraak Raad van State voor RWS

Beste collega's,

Op 29 mei 2019 heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (Afdeling) een tweetal uitspraken gedaan over het Programma Aanpak Stikstof (PAS), de zgn. PAS-pilotzaken. Eén uitspraak gaat over een 6-tal natuurvergunningen voor veehouderijen. De andere uitspraak gaat over het weiden van vee en het bemesten van landbouwgrond. Beide uitspraken zijn voor RWS relevant.

Via deze weg informeren wij jullie wat deze uitspraak betekent voor IenW/RWS en de projecten in het bijzonder.

Aanleiding

Met deze uitspraak komt de langlopende procedure in de PAS-pilotzaken ten einde en is er duidelijkheid over de juridische houdbaarheid van het PAS. Deze juridische procedure is aangevangen in 2016 naar aanleiding van een aantal beroepen tegen een 6-tal natuurvergunningen voor veehouderijen in Brabant. Daarnaast is er in 2015

beroep ingesteld tegen het besluit van de provincie Gelderland om niet handhavend op te treden tegen het zonder vergunning weiden van vee en het uitrijden van mest door 4 agrarische bedrijven in Gelderland en Limburg. Naar aanleiding van de beroepen tegen deze vergunningen heeft de Afdeling in mei 2017 prejudiciële vragen gesteld aan het Europese Hof van Justitie over het PAS, die afgelopen november door het Hof zijn beantwoord. De Afdeling heeft nu, het arrest van het Hof in acht nemende, een einduitspraak gedaan. Omdat de uitspraak erg omvangrijk is en ingaat op een groot aantal aspecten en onderwerpen, is deze mail beperkt tot de kernboodschap.

11.1

Kernpunten uitspraken:

- De Afdeling oordeelt dat de passende beoordeling die aan het PAS ten grondslag ligt, niet voldoet aan de eisen die het Hof daaraan stelt. Dit betekent dat het PAS niet als onderbouwing mocht worden gebruikt voor toestemmingsbesluiten op grond van de Wet natuurbescherming voor activiteiten die stikstofdepositie veroorzaken op Natura 2000-gebieden. Voor RWS-projecten betekent dit dat door middel van een projectspecifieke passende beoordeling moet worden aangetoond dat stikstofdepositie de (natuurlijke kenmerken van) Natura 2000-gebieden niet aantast. Wanneer dat niet mogelijk is, dient een zogenaamde ADC-toets te worden uitgevoerd.
- De grens-, drempel- of afstandsgrenswaarden die gebruikt werden voor vrijstelling van de vergunningplicht, waren niet rechtmatig. Het gevolg is dat voor activiteiten die sinds de inwerkingtreding van het PAS (1 juli 2015) zonder toestemming (lees: een vergunning) zijn verricht of gerealiseerd, alsnog een natuurvergunning is vereist. Ingediende PAS-meldingen hebben dus geen betekenis meer.
- Onherroepelijke vergunningen en tracébesluiten die met toepassing van het PAS zijn verleend, blijven in stand.
- De Afdeling geeft in de uitspraak over weiden en bemesten een bredere uitleg aan het begrip 'project'. Voor de vraag of een activiteit een project is, is relevant of de activiteit significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied. Dit heeft tot gevolg dat bijvoorbeeld verkeersbesluiten tot verhoging van de maximumsnelheid vergunningplichtig zijn op grond van de Wet natuurbescherming (Wn).

Gevolgen programma

De Afdeling geeft in haar uitspraak aan dat een programma zoals het PAS zich moeilijk laat verenigen met de Habitatrichtlijn, omdat het PAS enerzijds gericht is op het treffen van maatregelen *op termijn* en anderzijds *direct* activiteiten mogelijk maakt. Hoewel het toestaan van activiteiten op basis van een programmatische aanpak niet principieel in strijd is met de Habitatrichtlijn, dient de passende beoordeling van een programma aan dezelfde eisen te voldoen als de passende beoordeling voor een individueel plan of project. 11.1

Gevolgen projecten

- Tracébesluiten en vergunningen die onherroepelijk zijn worden niet aangetast met deze uitspraak. De Tracébesluiten en vergunningen die door de RvS zijn aangehouden i.v.m. beroepen op grond van het PAS zullen worden vernietigd, tenzij alsnog een alternatieve onderbouwing kan worden overgelegd.

11.1

Projectspecifieke onderbouwing

Er zijn bij gebrek aan een geldend PAS systeem in feite 5 mogelijkheden om toestemming te verkrijgen voor een project met stikstofeffecten:

- Uit berekeningen volgt dat vanwege de beperkte emissies en/of grote afstanden tot stikstofgevoelige N2000-gebieden geen toename van de stikstofdepositie wordt berekend;

- Uit een ecologische onderbouwing volgt dat bepaalde tijdelijke toenames op voorhand geen effect hebben op stikstofgevoelige N2000-gebieden. Hiervoor ontwikkelt WVL/CD op dit moment een redeneerlijn;
- Uit een projectspecifieke passende beoordeling volgt dat, al dan niet met inzet van mitigerende maatregelen, geen sprake is van aantasting van de natuurlijke kenmerken van het N2000-gebied;
- Het salderen met een stoppende activiteit waardoor onder de streep op hectareniveau geen toename op kwetsbare natuur wordt veroorzaakt (extern salderen);
- Wanneer bovenstaande drie opties niet mogelijk zijn, en significante effecten niet kunnen worden uitgesloten, rest alleen nog een ADC-toets. Met een ADC-toets moet worden aangetoond dat het project een dwingende reden van groot openbaar belang dient, waarvoor geen voor de natuur minder schadelijke alternatieven beschikbaar zijn en waarbij de schade aan de natuur wordt gecompenseerd. Afhankelijk van de dwingende reden moet alvorens toestemming kan worden verleend om advies worden gevraagd bij de Europese Commissie.

Hoe nu verder

11.1

11.1

Resumerend

Nog niet alle consequenties voor het programma en de projecten zijn op dit moment 100% scherp. De nadere duiding en invulling zal de komende tijd volgen. Jullie zullen hiervan voor zover relevant op de hoogte worden gehouden.

Vragen over de consequenties van de uitspraak van de Raad van State voor de projecten kunnen worden gericht aan het Milieuportaal via steunpunt-natuur@rws.nl

Met vriendelijke groet namens WVL,

Milieuportaal / Steunpunt Milieu

Rijkswaterstaat Water, Verkeer en Leefomgeving

Afdeling Geluid, Lucht en Natuur

Bezoekadres: Lange Kleiweg 34 | 2288 GK Rijswijk | 6e verdieping

Postadres: Postbus 2232 | 3500 GE Utrecht

T 088 79 707 33

geluid@rws.nl | lucht@rws.nl | steunpunt-natuur@rws.nl

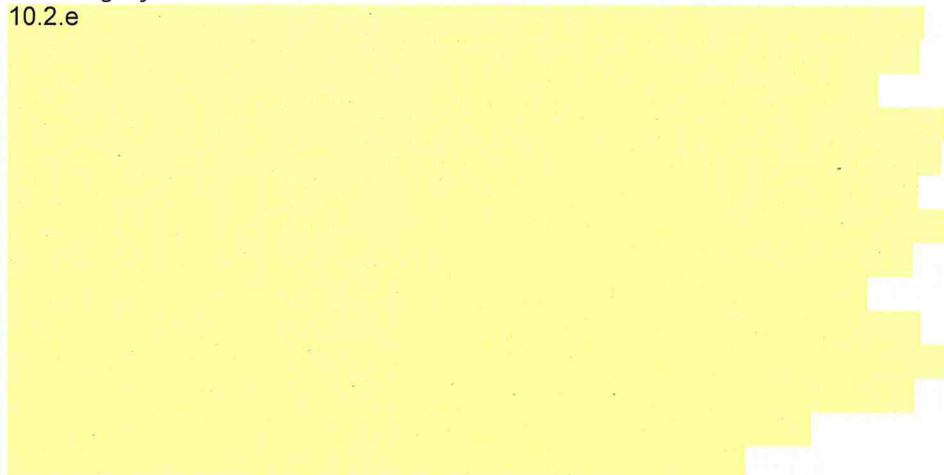
www.rijkswaterstaat.nl

Water. Wegen. Werken. Rijkswaterstaat.

Het steunpunt is aanwezig op maandag, dinsdag en donderdag.

10.2.e - BSK

Van: 10.2.e (CD)
Verzonden: maandag 3 juni 2019 14:16
Aan: 10.2.e

Onderwerp: 11.1 Programma Aanpak Stikstof
Bijlagen: Nota ter informatie - Uitspraken Raad van State over het Programma Aanpak Stikstof ~ 29 mei 2019.DOCX
Opvolgingsvlag: Opvolgen
Vlagstatus: Met vlag

Dag collega's,

Het kan jullie niet ontgaan zijn: de Afdeling heeft afgelopen woensdag uitspraak gedaan in de 2 PAS-pilotzaken. Zie: [\[link\]](#). Zie ook de toelichtende video (!). Hierbij een kort bericht hierover.

Kern van de uitspraak:

De Afdeling is van oordeel dat het Programma Aanpak Stikstof (PAS) niet mag worden gebruikt als basis voor toestemming voor activiteiten.

Dit betekent dat het PAS niet langer kan dienen ter onderbouwing van IenW-projecten en verkeersbesluiten 130km.

Procesverloop

Met deze uitspraak komt de langlopende procedure in de PAS-pilotzaken ten einde en is er duidelijkheid over de juridische houdbaarheid van het PAS. Deze juridische procedure is aangevangen in 2016 naar aanleiding van een aantal beroepen tegen natuurvergunningen (de zgn. PAS-pilotzaken). In mei 2017 heeft de Afdeling in haar verwijzingsuitspraak enkele prejudiciële vragen gesteld aan het Europese Hof van Justitie over het voor die vergunningen gebruikte Programma Aanpak Stikstof (PAS). Op 7 november 2018 heeft het Europese Hof van Justitie arrest gewezen. De Afdeling heeft nu, het arrest van het Hof in acht nemende, een einduitspraak gedaan.

Globale duiding uitspraak:

Belangrijkste conclusie is dat het PAS niet als toestemmingsbasis voor activiteiten mag worden gebruikt, onder meer omdat het PAS vooruitloopt op toekomstige positieve gevolgen van maatregelen voor beschermde natuurgebieden en de in de toekomst te verwachten autonome daling van depositie. Dit is volgens de Afdeling in strijd met Europese regelgeving (Habitatrichtlijn).

Ten aanzien van de Passende beoordeling die ten grondslag ligt aan het PAS is de Afdeling van oordeel dat deze niet voldoet aan de eisen die het Hof daaraan stelt. De stikstofeffecten van een activiteit kunnen niet langer onder verwijzing naar het PAS worden toegestaan. Bijlage 2 van het PAS (deze bevat de opsomming van gebieden die in het PAS zijn opgenomen) wordt door de Afdeling onverbindend verklaard en daarmee is het PAS niet langer bruikbaar.

Gevolgen voor IenW-projecten

Tracébesluiten en vergunningen die onherroepelijk zijn worden niet aangetast met deze uitspraak. De door de RvS aangehouden Tracébesluiten en vergunningen die gebaseerd zijn op het PAS zullen worden vernietigt, tenzij alsnog een alternatieve onderbouwing kan worden overgelegd. 11.1

11.1

Ter informatie:

- Bijgevoegd de Nota aan onze Minister;
- En een link naar de Kamerbrief van LNV:

https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2019Z10868&did=2019D22423

Groet,

10.2.

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

PAS-uitspraken

hobbel of einde van de
weg?

10.2.e

4 juni 2019

Stand van zaken in het kort

- PAS ingevoerd op 1 juli 2015
- Tussenuitspraak 17 mei 2017:
 - Nationale gebreken en verwijzing EHvJ
- Hofuitspraak 7 November 2018:
 - Programmatische aanpak mag, maar moet aan zeer strenge eisen voldoen

11.1

11.1

“Hofarrest biedt **nieuwe inzichten** over de eisen waaraan een passende beoordeling moet voldoen. Het arrest leidt daarom tot bijstelling van de rechtspraak van de Afdeling, die **ook voor andere zaken dan zaken waarin het PAS** een rol speelt relevant is.

“De **Habitatrichtlijn staat in de weg aan een programma, zoals het PAS**, dat enerzijds gericht is op het treffen van maatregelen voor het behoud en herstel van natuurwaarden op termijn en anderzijds op het direct mogelijk maken van nieuwe activiteiten.”

Belangrijkste punten uitspraak

HERSTELMAATREGELEN

- Positieve effect herstelmaatregelen staat onvoldoende vast:
 - Maatregelen zijn nog niet uitgevoerd als effect door project optreedt !
 - Onvoldoende wetenschappelijke zekerheid !
- Deel herstelmaatregelen zijn passende/instandhoudingsmaatregelen die niet in pb mogen worden gebruikt !
- Monitoring/bijsturing kan deze onzekerheid niet wegnemen

BRONMAATREGELEN

- Positieve effecten van bronmaatregelen staan onvoldoende vast:
 - Effecten doen zich landelijk voor, onduidelijk waar dit plaatselijk landt
 - Deel bronmaatregelen is vrijwillig
 - Daling wordt al uitgegeven als ontwikkelingsruimte voordat deze zich heeft voorgedaan

AUTONOME DALING

- Autonome daling staat onvoldoende vast:
 - voorgenomen beleid betrokken
 - onzeker of de ammoniakemissies in de periode 2005-2016 zijn gedaald
 - Daling door vaststaand beleid is niet locatie specifiek

PROJECTBEGRIP

- Geen fysieke ingreep in natuurlijke milieu noodzakelijk
- Relevant is of de activiteit significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied

Gevolgen uitspraak

- PAS kan niet meer dienen als onderbouwing voor projecten
- Deel wettelijke regeling onverbindend verklaard
- Herstelmaatregelen/bronmaatregelen moeten nog steeds worden uitgevoerd

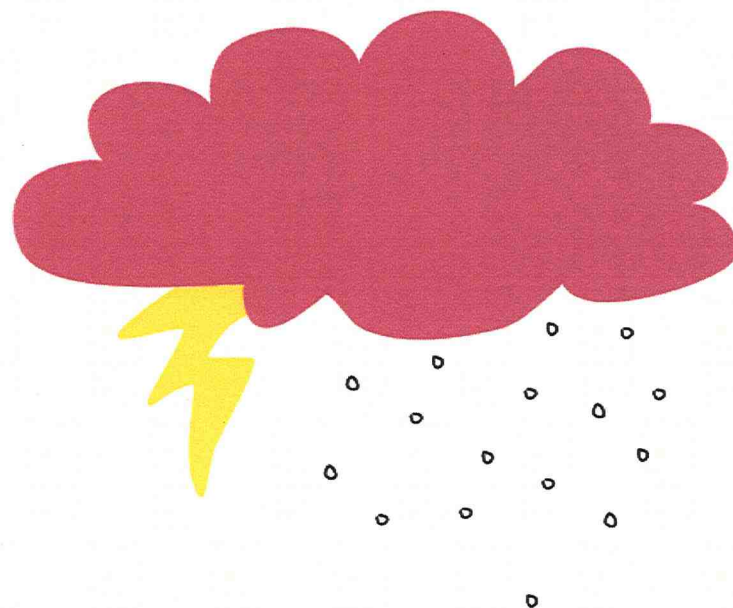

Gevolgen voor projecten

11.1

PAS 2.0 ?

Aanwijzingen vd Afdeling

- Programma met maatregelen voor het behoud/herstel op termijn én direct mogelijk maken van nieuwe activiteiten kan niet.
- Eerder rol voor programma voor uitvoering verplicht natuurherstel.
- En/of voor vergunningverlening voor bestaand gebruik en activiteiten zonder significante effecten.

Toepassing AERIUS Calculator bij berekeningen depositiebijdragen op korte afstand van de bron

Consequenties uitspraken Raad van State van 29 mei 2019

Samenvatting

- Uit de uitspraak van 29 mei jl volgt dat de Raad van Staat bezwaren ziet bij het gebruik van AERIUS Calculator bij depositieberekeningen voor agrarische bedrijven omdat het in Calculator toegepaste verspreidingsmodel (OPS) geen rekening houdt met
 - de diameter en de uittreedsnelheid van het emissiepunt
 - de kenmerken van de bebouwing bij het emissiepunt.
- Deze bezwaren kunnen een belemmering vormen voor toekomstige vergunningen voor agrarische of industriële activiteiten, met emissiebronnen waarbij de gebouwkenmerken of uittreedsnelheid van invloed zijn op de depositiebijdrage.
- De aangegeven bezwaren vormen geen belemmering voor het gebruik van AERIUS Calculator bij wegverkeer, omdat in AERIUS voor wegverkeer wordt gerekend met een ander verspreidingsmodel (SRM2).

• 11.1

• 11.1

Inleiding

De uitspraak van de Raad van State van 29 mei 2019 (RVS:2019:1764) betekent dat de besluiten over de aanvragen voor de aan de orde zijnde vergunningen dienen te worden vernietigd. Het college (van gedeputeerde staten van Noord-Brabant) zal een nieuwe besluit moeten nemen.

De Raad van State geeft daarbij aan (onder 39.3):

Het college dient echter, als het voor de depositieberekeningen bij de alsnog te nemen besluiten toepassing wil geven aan AERIUS Calculator, in te gaan op de bezwaren die de Werkgroep tegen dit rekenmodel naar voren heeft gebracht (zie punt 53 van de brief van 10 december 2018). Die bezwaren houden in dat AERIUS Calculator niet of minder geschikt is voor depositieberekeningen op korte afstand van de bron, omdat, anders dan in het rekenmodel AAgro-Stacks, de diameter van het emissiepunt en de uittreedsnelheid niet kunnen worden ingevoerd en een gebouwmodule ontbreekt. Deze verschillen tussen de beide rekenmodellen leiden volgens de Werkgroep bij ruime afstanden tussen de bron en het stikstof gevoelig habitatype niet tot significante verschillen, maar lokaal, bij een bron op een korte afstand wel. Deze verschillen tussen beide modellen worden bevestigd in het KEMA-rapport 'OPS - NNM: een vergelijking op concentraties en deposities' (rapport 74101249-CES/ECS 13-00013, d.d. 4 januari 2013). De Afdeling wijst in dit verband ook op de uitspraak van 27 februari 2019, [ECLI:NL:RVS:2019:619](#), waarin zij oordeelde dat AERIUS niet geschikt is voor depositieberekeningen op de korte afstand. In dat geval ging het over afstanden tot 50 meter.

De bezwaren hebben betrekking op het gebruik van AERIUS Calculator bij depositieberekeningen op korte afstand van de agrarische bedrijven waar de uitspraak zich op richt.

Vraag is in hoeverre deze bezwaren ook een rol kunnen spelen bij de toepassing van AERIUS Calculator bij depositieberekeningen voor andere emissiebronnen dan de emissiebronnen bij de beschouwde agrarische bedrijven.

Deze notitie beoogt antwoord te geven op deze vraag. Hiertoe worden eerst de bovengenoemde bezwaren nader toegelicht (paragraaf 1). Vervolgens zijn de consequenties aangegeven voor het gebruik van AERIUS Calculator bij een projectspecifieke passende beoordeling (paragraaf 2). Tenslotte is ingegaan op de mogelijkheden om de bezwaren te ondervangen (paragraaf 3).

1. Toelichting bezwaren gebruik AERIUS Calculator

De bezwaren hebben betrekking op het gebruik van AERIUS Calculator bij agrarische bedrijven waarvoor geldt dat de depositiebijdragen op korte afstand van de emissiebronnen (stallen) wordt beïnvloed:

- de diameter en de uittreedsnelheid van het emissiepunt
- de kenmerken van de bebouwing bij het emissiepunt.

Uittreedsnelheid: De snelheid waarmee de emissies de stal verlaten is van invloed op de hoogte van de verspreiding (de 'pluimstijging' door impuls) van de emissies in de lucht en daarmee ook voor de concentratie- en depositiebijdrage. De snelheid is onder meer afhankelijk van de wijze van ventilatie. Bij een mechanische ventilatie in een stal is de snelheid waarmee de emissies de stal verlaten groter dan bij een natuurlijke ventilatie.

Bebouwing: Wanneer een emissiebron zich bevindt op of bij een gebouw, hebben de kenmerken van dat gebouw (hoogte, breedte, ...) invloed op de verspreiding van de emissies.

Stalemissies worden in AERIUS Calculator in beginsel gemodelleerd als puntbronnen. De verspreiding van emissies uit puntbronnen wordt berekend met het OPS model van het RIVM. Het huidige OPS model biedt geen mogelijkheden om rekening te houden met bovenstaande bronspecifieke kenmerken (uittreedsnelheid, gebouwkenmerken). OPS houdt overigens wel rekening met de pluimstijging als gevolg van de warmte-inhoud van de emissies.

Andere verspreidingsmodellen, zoals STACKS, geven wel de mogelijkheid om in de berekening rekening te houden met de effecten van de uittreedsnelheid en bebouwing. Het betreft verspreidingsmodellen die in de periode voor het PAS werden toegepast bij depositieberekeningen en die ook worden toegepast bij concentratieberekeningen (lokale luchtkwaliteit, geur).

Gebouwen en de uittreedsnelheid kunnen gevolgen hebben op de berekende depositiebijdragen op kortere, maar ook op langere afstanden van de bron.

- Uit het KEMA-rapport waar de Raad van State naar verwijst blijkt dat rekening houden met de gebouwkenmerken in beginsel leidt tot een toename van de deposities. Bij relatief lage bronnen (gebouwen en emissiepunten kleiner dan 7 meter) zijn de gebouweffecten op grotere afstanden van de bron beperkt. Bij hogere bronnen laten berekeningen ook op grotere afstanden een gebouweffect zien.
- Uit een recente verkenning van het RIVM blijkt dat het rekening houden met een uittreedsnelheid in OPS een relatief groot effect heeft. Voor stallen kan de depositiebijdrage hierdoor afnemen tot 50% op afstanden dichtbij de bron en toenemen met 50% afstanden van ongeveer 6 km.

11.1

11.1

11.1

2. Consequenties voor projectspecifieke passende beoordeling

11.1

[Redacted text block]

11.1

[Redacted text block]

De uitspraak van de Raad van State is in beginsel niet relevant voor het gebruik van AERIUS Calculator bij emissiebronnen waarvoor geldt dat de berekende depositiebijdragen niet worden beïnvloed door de uittreedsnelheid of de bebouwing.

Dit betekent dat de aangegeven bezwaren geen belemmering vormen voor het gebruik van AERIUS Calculator bij wegkeer. Voor wegverkeer geldt dat als verspreidingmodel een implementatie van Standaardrekenmethode 2 (SRM2) wordt toegepast en niet OPS.

11.1

[Redacted text block]

3. Vervolg: doorontwikkeling AERIUS

11.1

[Redacted text block]

11.1

[Redacted text block]

11.1

[Redacted text block]

11.1

[Redacted text block]

11.1

[Redacted text block]

Enkele bevindingen over de gevolgen van de twee (pilot-)uitspraken voor onherroepelijke besluiten.

(5 juni 2019 10.)

In de usp van de Afdeling van 29 mei 2019 (ECLI:NL:RVS:2019:1603) komen de volgende passages voor (de relevante woorden en zinsneden zijn **geveteerd**).

32.7. Vergunningen en tracébesluiten (en eventuele andere toestemmingsbesluiten genoemd in artikel 19km van de Nbw 1998) die met toepassing van het PAS zijn verleend en die in rechte onaantastbaar zijn, behouden het rechtsgevolg dat zij hebben. Een initiatiefnemer die voor een activiteit die stikstofdepositie veroorzaakt een vergunning heeft die met toepassing van het PAS-beoordelingskader is verleend en die in rechte onaantastbaar is, heeft na deze uitspraak dus nog steeds een vergunning voor die activiteit.

33.1. De Afdeling heeft hiervoor geconcludeerd dat op grond van de passende beoordeling die aan het PAS ten grondslag ligt niet verzekerd is dat de natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden die in het PAS zijn opgenomen niet zullen worden aangetast. Artikel 2 van het Besluit grenswaarden, waarin de waarde en de afstand zijn opgenomen is dan ook in strijd met artikel 19kh, achtste lid, van de Nbw 1998 vastgesteld. De Afdeling acht artikel 2 van het Besluit grenswaarden onverbindend.

33.2. Het voorgaande betekent dat ervan uitgegaan moet worden dat er geen grens- en drempelwaarde en afstand heeft gegolden, en dat geen toepassing kon worden gegeven aan de uitzondering op de vergunningplicht voor activiteiten die stikstofdepositie veroorzaken die de grens- of drempelwaarde niet overschrijdt of die op een grotere afstand dan de vastgestelde afstand worden gerealiseerd. **Geconstateerd moet worden dat activiteiten die met toepassing van de uitzondering op de vergunningplicht zonder vergunning zijn gerealiseerd of verricht alsnog vergunningplichtig zijn. Dat geldt ook voor activiteiten waarvoor de meldingsplicht gold.** Zoals de Afdeling overwoog in de uitspraak van 2 november 2016, ECLI:NL:RVS:2016:2903, is de **meldingsbevestiging** niet op rechtsgevolg gericht en is het **geen besluit** als bedoeld in artikel 1:3, eerste lid, van de Awb. Anders dan bij een vergunning is er bij de meldingsplichtige activiteiten derhalve geen besluit over de voorgenomen activiteit dat in rechte onaantastbaar kan zijn geworden.

33.3. Voor zover met toepassing van artikel 19kh, negende lid, van de Nbw 1998 bij de verlening van vergunningen (of de andere in artikel 19km genoemde besluiten) geen beoordeling heeft plaatsgevonden van stikstofdeposities die de grens- en drempelwaarde niet overschrijden, geldt hetzelfde als hierboven onder 32.5 is overwogen. Aan dergelijke besluiten kleef een gebrek omdat onder verwijzing naar de passende beoordeling die voor het PAS is gemaakt en waarop de grens- en drempelwaarde zijn gebaseerd, niet was verzekerd dat dergelijke deposities de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden niet zouden aantasten en omdat aan de belangenafweging een gebrek kleef. **Ook hier geldt dat vergunningen die in rechte onaantastbaar zijn en waaraan deze afweging (mede) ten grondslag ligt, het rechtsgevolg behouden dat zij hebben.**

Enige conclusies:

11.1

[Redacted text block]

11.1

11.1

11.1

11.1

11.1

11.1 :

11.1

11.1

11.1

11.1

11.1

1

1.

1

1

1.

1

Artikel 13, zevende en achtste lid, van de Tracéwet (nu)

7 Artikel 2.7, tweede lid, van de Wet natuurbescherming is niet van toepassing op handelingen waarop het tracébesluit betrekking heeft.

8 Indien handelingen waarop het tracébesluit betrekking heeft de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in een Natura 2000-gebied als bedoeld in de Wet natuurbescherming kunnen verslechteren of een significant verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen, gelet op de instandhoudingsdoelstelling voor dat gebied, wordt het tracébesluit uitsluitend vastgesteld indien is voldaan aan artikel 2.8 van die wet.

Artikel 13, zevende en achtste lid, van de Tracéwet (vóór 1 januari 2017, iwtr Wnb)

7 De artikelen 19d en 19kc van de Natuurbeschermingswet 1998 zijn niet van toepassing op handelingen waarop het tracébesluit betrekking heeft. Indien die handelingen de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in een Natura 2000-gebied als bedoeld in die wet kunnen verslechteren of een significant verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen, gelet op de instandhoudingsdoelstelling voor dat gebied, zijn de artikelen 19j, eerste tot en met derde lid en vijfde lid, en 19kd van die wet en het krachtens artikel 19kb, eerste lid, van die wet bepaalde, van overeenkomstige toepassing op het vaststellen van een tracébesluit.

9 Artikel 19j van de Natuurbeschermingswet 1998 is niet van toepassing op de vaststelling van het tracébesluit indien de handelingen waarop het tracébesluit betrekking heeft, zijn opgenomen in een beheerplan als bedoeld in artikel 19a of 19b van die wet, of in het programma op grond van artikel 19kh, vijfde lid, en die handelingen overeenkomstig dat plan worden uitgevoerd.

Van: 10.2.e (WVL)
Aan: 10.2.e (WVL); 10.2.e (WVL); 10.2.e (WVL); 10.2.e (WVL); 10.2.e (WVL); 10.2.e (WVL);
 10.2. (WVL); 10.2.e (CD); 10.2.e (CD); 10.2.e (CD); 10.2.e (CD); 10.2.e (CD);
 (CD); 10.2.e - BSK; 10.2.e (WVL); 10.2.e - BSK; 10.2.e
 10.2.e (MN); 10.2.e (WVL); 10.2.e (WVL); 10.2.e (WVL); 10.2.e (CD)
Cc: 10.2.e (WVL); 10.2.e (BS)
Onderwerp: ter info: Kamerbrief met reactie op uitspraak Raad van State over Programma Aanpak Stikstof
Datum: woensdag 12 juni 2019 09:36:31

Allen,

Ter info hieronder de link naar de (2^e) Kamerbrief van LNV over de PAS uitspraak, mede namens onze Minister.

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/06/11/kamerbrief-met-reactie-op-uitspraak-raad-van-state-over-programma-aanpak-stikstof>

Kernpunten:

Juridische duiding:

- Lopende vergunningaanvragen kunnen niet langer worden gebaseerd op het PAS.
- Geen gevolgen voor vergunningen die al onherroepelijk/ niet meer bij de rechter kunnen worden aangevochten
- Voor alle activiteiten die onder de vrijstelling zijn geregistreerd (ruim 3.300) alsnog een toestemmingsbesluit worden verleend
- Alsnog een vergunning nodig is voor het beweiden en bemesten

Hoe verder?

- Samen met sectoren zal worden gezocht naar nieuwe bronmaatregelen
- Korte termijn: met een aanpak komen voor de directe gevolgen van de uitspraak (o.a. meldingen, beweiden, bemesten)
- Middellange termijn: eenduidige handelwijze van bevoegde gezagen rondom toestemmingverlening
- Lange termijn: nieuwe toekomstbestendige stikstofaanpak. Middels een quick scan te verkennen of het mogelijk is om te komen tot een integrale aanpak voor het terugdringen van schadelijke emissies.

Voor het zomerreces komt er een brief over de korte acties en het proces om te komen tot een nieuwe integrale emissie-aanpak.

10.2.e

Senior Adviseur Natuur
Rijkswaterstaat Water, Verkeer en Leefomgeving
Afdeling Geluid, Lucht en Natuur
10.2.e
10.2.e

Postbus 7007, 2280 KA Rijswijk
Lange Kleiweg 34, 2288 GK Rijswijk

Enkele bevindingen over de gevolgen van de twee (pilot-)uitspraken voor onherroepelijke besluiten.

(12 juni 2019 10.)

In de usp van de Afdeling van 29 mei 2019 (ECLI:NL:RVS:2019:1603) komen de volgende passages voor (de relevante woorden en zinsneden zijn **geveteerd**).

1.4 [...] Tot slot worden de gevolgen van deze uitspraak voor het PAS en toestemmingsbesluiten die gebaseerd zijn op het PAS, zoals tracébesluiten en **bestemmingsplannen**, en de gevolgen van deze uitspraak voor de aan de orde zijnde vergunningen besproken.

32.7. Vergunningen en tracébesluiten (en eventuele andere toestemmingsbesluiten genoemd in artikel 19km van de Nbw 1998) die met toepassing van het PAS zijn verleend en die in rechte onaantastbaar zijn, behouden het rechtsgevolg dat zij hebben. Een initiatiefnemer die voor een activiteit die stikstofdepositie veroorzaakt een vergunning heeft die met toepassing van het PAS-beoordelingskader is verleend en die in rechte onaantastbaar is, heeft na deze uitspraak dus nog steeds een vergunning voor die activiteit.

33.1. De Afdeling heeft hiervoor geconcludeerd dat op grond van de passende beoordeling die aan het PAS ten grondslag ligt niet verzekerd is dat de natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden die in het PAS zijn opgenomen niet zullen worden aangetast. Artikel 2 van het Besluit grenswaarden, waarin de waarde en de afstand zijn opgenomen is dan ook in strijd met artikel 19kh, achtste lid, van de Nbw 1998 vastgesteld. De Afdeling acht artikel 2 van het Besluit grenswaarden onverbindend.

33.2. Het voorgaande betekent dat ervan uitgegaan moet worden dat er geen grens- en drempelwaarde en afstand heeft gegolden, en dat geen toepassing kon worden gegeven aan de uitzondering op de vergunningplicht voor activiteiten die stikstofdepositie veroorzaken die de grens- of drempelwaarde niet overschrijdt of die op een grotere afstand dan de vastgestelde afstand worden gerealiseerd. **Geconstateerd moet worden dat activiteiten die met toepassing van de uitzondering op de vergunningplicht zonder vergunning zijn gerealiseerd of verricht alsnog vergunningplichtig zijn. Dat geldt ook voor activiteiten waarvoor de meldingsplicht gold.** Zoals de Afdeling overwoog in de uitspraak van 2 november 2016, ECLI:NL:RVS:2016:2903, is de **meldingsbevestiging** niet op rechtsgevolg gericht en is het **geen besluit** als bedoeld in artikel 1:3, eerste lid, van de Awb. Anders dan bij een vergunning is er bij de meldingsplichtige activiteiten derhalve geen besluit over de voorgenomen activiteit dat in rechte onaantastbaar kan zijn geworden.

33.3. Voor zover met toepassing van artikel 19kh, negende lid, van de Nbw 1998 bij de verlening van vergunningen (of de andere in artikel 19km genoemde besluiten) geen beoordeling heeft plaatsgevonden van stikstofdeposities die de grens- en drempelwaarde niet overschrijden, geldt hetzelfde als hierboven onder 32.5 is overwogen. Aan dergelijke besluiten kleef een gebrek omdat onder verwijzing naar de passende beoordeling die voor het PAS is gemaakt en waarop de grens- en drempelwaarde zijn gebaseerd, niet was verzekerd dat dergelijke deposities de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden niet zouden aantasten en omdat aan de belangenafweging een gebrek kleef. **Ook hier geldt dat vergunningen die in rechte onaantastbaar zijn en waaraan deze afweging (mede) ten grondslag ligt, het rechtsgevolg behouden dat zij hebben.**

Bestemmingsplannen waarbij het PAS een rol speelt

35. Een bestemmingsplan dat afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied, kan uitsluitend worden vastgesteld als op grond van een passende beoordeling de zekerheid is verkregen dat het plan

de natuurlijke kenmerken van een Natura 2000-gebied niet zal aantasten (artikel 19j, tweede en derde lid, van de Nbw 1998/artikel 2.7, eerste lid en 2.8, derde lid van de Wnb).

Een bestemmingsplan dat voorziet in een ruimtelijke ontwikkeling die ten opzichte van de feitelijk aanwezige, planologisch legale situatie ten tijde van de vaststelling van het plan leidt tot een toename van stikstofdepositie op overbelaste stikstofgevoelige natuurwaarden in een Natura 2000-gebied, is een plan dat significante gevolgen kan hebben en dat passend beoordeeld moet worden.

De vaststelling van het bestemmingsplan is niet één van de besluiten die genoemd zijn in artikel 19km van de Nbw 1998 of artikel 2.7 van het Bnb, zodat het PAS-beoordelingskader niet van toepassing is. Dit neemt niet weg dat verschillende bevoegde bestuursorganen geen individuele passende beoordeling voor een bestemmingsplan hebben gemaakt, maar voor het aspect stikstof hebben verwezen naar de passende beoordeling die ten grondslag is gelegd aan het PAS. Het kan daarbij onder meer gaan om bestemmingsplannen waarin een concrete ontwikkeling is geregeld of waarin uitbreidingsmogelijkheden zijn geboden die de drempel- of grenswaarde niet overschrijden (zie ABRvS 20 december 2017, ECLI:NL:RVS:2017:3530, r.o. 4.9).

35.1. De conclusie in deze uitspraak dat de passende beoordeling die ten grondslag ligt aan het PAS niet voldoet aan de eisen die het Hof daaraan stelt kan gevolgen hebben voor de hiervoor bedoelde bestemmingsplannen waarvan de beroepsprocedure nog niet is afgerond en waarin op dit punt beroepsgronden naar voren zijn gebracht door degene die zich op deze bepalingen kan beroepen. **De raad kan/kon bij de vaststelling van een bestemmingsplan niet verwijzen naar de passende beoordeling die ten grondslag ligt aan het PAS.** De raad heeft in die gevallen het bestemmingsplan of het plandeel dat in de ruimtelijke ontwikkeling voorziet, vastgesteld in strijd met artikel 19j, derde lid, van de Nbw 1998 of artikel 2.8, derde lid, van de Wnb.

37. Het voorgaande [ro 36] betekent dat deze uitspraak gevolgen kan hebben voor bestemmingsplannen waarvan de beroepsprocedure nog niet is afgerond en waarin (door degene die zich op deze bepalingen kan beroepen) beroepsgronden naar voren zijn gebracht over de toepassing van artikel 19j, vijfde lid, van de Nbw 1998 of artikel 2.8, tweede lid, van de Wnb en waarbij is afgezien van het maken van een passende beoordeling omdat die eerder is gemaakt voor een Nbw/Wnb-vergunning die verleend is met het PAS-beoordelingskader.

Enige conclusies:

11.1

11.1

2. Met vergunningen worden (19d/j)Nbw-vergunningen/(2.7)Wnb-vergunningen bedoeld. Een tracébesluit geldt als zo'n vergunning. ¹

3. "Vergunningen en tracébesluiten (en eventuele andere toestemmingsbesluiten genoemd in artikel 19km van de Nbw 1998) die met toepassing van het PAS zijn verleend en die in rechte onaantastbaar zijn, behouden het rechtsgevolg dat zij hebben." Artikel 19km Nbw 1998 (thans artikel 2.7, eerste lid

¹ Dat komt door artikel 13, zevende lid, van de Tracéwet: "Artikel 2.7, tweede lid, van de Wet natuurbescherming is niet van toepassing op handelingen waarop het tracébesluit betrekking heeft."

Nbw) bevat zeven toestemmingsbesluiten. De thans in artikel 2.7, eerste lid, genoemde toestemmingsbesluiten zijn:

- de specifieke vergunning voor Natura 2000-gebieden (artikel 2.7, tweede lid, Wnb);
- de omgevingsvergunning waarbij de Nbw-toestemming is aangehaakt;
- een beheerplan voor een Natura 2000-gebied, voor zover daarin projecten of andere handelingen zijn opgenomen die op grond van artikel 2.9, eerste lid, van de wet op basis van een ecologische beoordeling zijn vrijgesteld van de vergunningplicht;
- een bestemmingsplan dat betrekking heeft op een ontwikkelingsgebied als bedoeld in artikel 2.3 van de Crisis- en herstelwet en dat voldoet aan artikel 5.6 van de wet; een dergelijk plan is materieel zelf te beschouwen als toestemmingsbesluit voor projecten en andere handelingen.
- een tracébesluit of een wegaanpassingsbesluit;
- een ander bij ministeriële regeling aan te wijzen toestemmingsbesluit; ook dan is geen afzonderlijke vergunning op grond van artikel 2.7, tweede lid, van de wet meer nodig is.²

Alle onherroepelijke toestemmingsbesluiten zijn onaantastbaar. 11.1

11.1

11.1

11.1

11.1

11.1

Ten aanzien van bestemmingsplannen nog het volgende:

² Zie artikel 2.6a Rnb: "Het kavelbesluit, bedoeld in artikel 1, van de Wet windenergie op zee wordt aangewezen als een besluit waarin op grond van artikel 2.7, eerste lid, van het Besluit natuurbescherming ontwikkelingsruimte kan worden toegedeeld."

11.1

11.1

11.1

De Afdeling geeft een verlieswaarschuwing af als PAS-gronden zijn aangevoerd:

- houdt er rekening mee dat bestemmingsplannen vernietigd zullen worden als voor de passende beoordeling verwezen is naar het PAS. In zulke gevallen zal de Afdeling oordelen dat het bp (geheel of gedeeltelijk) wordt vernietigd wegens strijd met artikel 19j, derde lid, van de Nbw 1998 of artikel 2.8, derde lid, van de Wnb.
- Zo ook als de PAS-gronden betrekking hebben op het verwijzen naar de passende beoordeling die eerder is gemaakt in het kader van de verlening van een Nbw/Wnb-vergunning: houdt er rekening mee dat de Afdeling tot het oordeel komt die verwijzing in strijd is met artikel 19j, vijfde lid, van de Nbw 1998 of artikel 2.8, tweede lid, van de Wnb als daarbij is afgezien van het maken van een passende beoordeling omdat die eerder is gemaakt voor een Nbw/Wnb-vergunning die verleend is met het PAS-beoordelingskader.

Wat betekent bovenstaande voor de JWNP-nota, die op 11 juni is gestuurd?

Ad A. Toekomstige besluitvorming

- Gesproken wordt over "de aanvrager in bovengenoemde twee situaties": er is sprake van een aanvrager bij de omgevingsvergunning waar de Nbw-toestemming is aangehaakt; bij een beheerplan is er geen aanvrager.
- 11.1
- 11.1
- 11.1
- 11.1
- 11.1

10.2.e - BSK

Van: 10.2.e (WVL)
Verzonden: woensdag 12 juni 2019 10:58
Aan: 10.2.e) - BSK; 10.2.e (CD); 10.2.e (MN);
 10.2.e (WVL); 10.2.e - DGB; 10.2.e (WVL); 10.2.e
 10.2.e - BSK; 10.2.e (CD); 10.2.e (WVL);
 10.2.e (WVL); 10.2.e - HBJZ; 10.2.e (CD);
 10.2.e (CD); 10.2.e (WVL)
CC: Steunpunt Natuur (WVL)
Onderwerp: Agenda Kernteam PAS 13 juni
Bijlagen: 20190613 Agenda Kernteam PAS.DOC; 190612 Voorstel acties stikstof natuur na
 RvS_RWS.DOCX; Kopie van Acties na uitspraak RvS-CM (003).xlsx; RE: kustlijnzorg;
 kustlijnzorg

Allen,

Hierbij de agenda voor Kernteam (PAS) stikstof van morgen 9.30 -11.00 zaal Z408 Rijnstraat

Groet,

10.2.e

Van: Steunpunt Natuur (WVL)
Verzonden: dinsdag 11 juni 2019 8:36
Aan: 10.2.e - BSK; 10.2.e (CD); 10.2.e , 10.2.e (MN); 10.2.e (WVL); 10.2.
 10.2.e - DGB; 10.2.e (WVL); 10.2.e - BSK; 10.2.e (WVL); 10.2.
 10.2.e 10.2.e (CD); 10.2.e (WVL); 10.2.e (WVL); 10.2.e HBJZ;
 10.2.e (CD); 10.2.e (CD)
Onderwerp: Verzoek agendapunten Kernteam PAS 13 juni

Beste collega's

Op 13 juni staat het volgende overleg Kernteam PAS gepland. Vanwege het pinksterweekend is deze uitvraag wat later dan normaal, onze excuses daarvoor.

Willen jullie ons uiterlijk vandaag voor 14.00 laten weten welke punten je op de agenda wilt terugzien?

Noem daarbij:

Onderwerp: korte beschrijving wat je wilt bespreken

Waarom: informeren/klankborden/besluiten/taken verdelen

Tijdsduur: hoe lang denk je nodig te hebben voor dit onderwerp? Wees daarbij realistisch :-)

Stuur relevante stukken mee, maar wees daarbij selectief en bedenk met welk doel de collega's de stukken moeten doorlezen.

Vandaag na 14.00 wordt de agenda in overleg met 10.2.e opgesteld en verstuurd.

Alvast bedankt!

Met vriendelijke groet,

10.2.e

Milieuportaal / Steunpunt Milieu

.....
Rijkswaterstaat Water, Verkeer en Leefomgeving

Afdeling Geluid, Lucht en Natuur

Bezoekadres: Lange Kleiweg 34 | 2288 GK Rijswijk | 6e verdieping

Postadres: Postbus 2232 | 3500 GE Utrecht

.....
T 088 79 707 33
geluid@rws.nl | lucht@rws.nl | steunpunt-natuur@rws.nl
www.rijkswaterstaat.nl
.....

Water. Wegen. Werken. Rijkswaterstaat.
.....

Het steunpunt is aanwezig op maandag, dinsdag en donderdag.

						Status uitvoering					
Start jaar	Vorbereidingsjaar conditionering	Type suppletie (V/S/G)	Officiële naamgeving	Suppletie naam	Status PAS berekening	Contract gereed	Plannen ON gereed?	Pelling zandwinvak gereed?	inpeiling suppletiegebied?	zandwinnen / suppliers gestart	suppliers gereed
2018	2017	V	1920_AmelandMidden_V1619	Ameland midden	prior proj < 1 mol / 0,76 toest vrij	ja	ja	ja	ja	nee	nee
2018	2017	S	1920_AmelandWest_S1619	Ameland west	3,65 - vergunningplichtig! / Beschikking ontvangen	ja	ja	ja	ja	bezig (ca 1 juli)	2020 WNB vergunning stikstof ontvangen
2019	2018	V	1920_NoordHollandBergenEgmond_V1619	Bergen - Egmond	Prior proj < 1 mol (0,58)	ja	i.v.	i.v.	nee	nee	nee
2018	2017	S	1920_ZeeuwsVlaanderenHerdijkteZwartePolderCadzandBad_S1619	Herdijkte zwarte polder - Cadzand Bad	prior proj. < 1 mol (0,15) / gerberekend 0,17	ja	ja	ja	ja	ja	nee
2019	2018	G	1920_ZeeuwsVlaanderenNieuwesluis_G1619	Nieuwesluis	prior proj. < 1 mol (0,10)	ja	ja	ja	ja	ja	nee
2018	2017	S	1920_ZeeuwsVlaanderenNieuwvlietGroede_S1619	Nieuwvliet - Groede	prior proj. < 1 mol (0,15) / berekend 0,24	ja	ja	ja	nee?	ja?	nee
2018	2019	S	-	Honds Bosse Duinen - Petten (Via van Oord UAV-GC)	berekend (0,59) 2018: geactualiseerd herberekend 0,60	ja	i.v.	i.v.	nee?	nee	nee
2019	2018	S	1920_NoordHollandCallantsoog_S1619	Callantsoog	2018: geactualiseerd herberekend 0,60	ja	nee	?	nee	nee	nee
2019	2018	G	1920_NoordHollandDenHelder_G1619	Den Helder	prior proj. > 1 mol; WNB beschikking ontvangen	ja	nee	?	nee	nee	nee
2019	2018	V	1920_NoordHollandJulianadorp_V1619	Julianadorp	2018: herberekend 1,9 -> aanvraag Wnb	ja	nee	?	nee	nee	nee
2019	2018	S	1920_SchouwenRenesse_S1619	Renesse	2018: berekend 0,59	ja	i.v.	i.v.	i.v.	nee	nee
2019	2018	S	1920_DelflandScheveningen_S1619	Scheveningen	2018: berekend 0,44	ja	nee	?	nee	nee	nee
2019	2018	S	1920_WalcherenWestkapelseZeedijk_S1619	Westkapelse Zeedijk	prior. Proj < 1 mol (0,12)	ja	ja	ja	nee	ja	nee (juni 2019)
SUPPLETIES AANBESTEDING (2019)											
2019	2018	V		Texel Noord	2018: berekend 1,60 WnB	voorbereiding					nee
2019	2018	V		Vlieland Midden	2018: berekend 0,88	voorbereiding					nee
2020	2023	s		Schiermonnikoog westkop	2019: berekend 0,29	voorbereiding					nee
2020	2023	v		Texel midden	2019: berekend 0,62	voorbereiding					nee
2020	2023	s		Texel zuidwest	2019: berekend 0,65	voorbereiding					nee
2020	2023	s		Julianadorp	2019: berekend 2,55	voorbereiding					nee
2020	2023	s		Bergen - Egmond (Bergen)	2019: berekend 1,10	voorbereiding					nee
2020	2023	s		Goeree noordwest	2019: berekend 0,79	voorbereiding					nee
2020	2023	s		Schouwen westkop	2019: berekend 3,41	voorbereiding					nee
2020	2023	s		Westkapelle Zoutelande	2019: berekend 0,15	voorbereiding					nee
2020	2023	s		Dishoek Vlissingen	2019: berekend 0,17	voorbereiding					nee

10.2.e - BSK

Van: 10.2.e (WVL)
Verzonden: dinsdag 4 juni 2019 19:10
Aan: 10.2.e (WVL); 10.2.e (CD); 10.2.e (WVL)
Onderwerp: kustlijnzorg

Dag,

Net overleg gehad met programma kustlijnzorg over de uitspraak en hoe dit hun gaat raken. Zijn nog wat open eindjes waar ze graag met WVL en CD op korte termijn over in gesprek willen gaan. In tegenstelling tot de projecten heeft het programma geen regionale natuuradviseurs of projectjuristen, zij zoeken wat sturing voordat ze opdrachten naar buiten uitzetten, dus wellicht dat jullie daar bij kunnen helpen. 10.2.e zal jullie hiervoor benaderen.

Concreet spelen de volgende zaken:

Tot zover!

Met vriendelijke groet,

10.2.e
Senior adviseur Natuur & Milieu

Rijkswaterstaat Water Verkeer en Leefomgeving
Afdeling Geluid, Lucht en Natuur
Bezoekadres: Lange Kleiweg 34 | 2288 GK Rijswijk
Postadres: Postbus 7007 | 2280 KA Rijswijk

10.2.e
11.1, 10.2.e

Werkdagen: ma t/m vr

Meer informatie over het PAS?

PAS op intranet

PAS op internet

Vragen omtrent natuur of PAS: steunpunt-natuur@rws.nl

10.2.e - BSK

Van: 10.2.e
Verzonden: vrijdag 7 juni 2019 17:31
Aan: 10.2.e (WVL); 10.2.e (CD)
CC: 10.2.e 10.2.e (CD); 10.2.e (ZD)
Onderwerp: RE: kustlijnzorg
Bijlagen: 20190607 Memo svz stikstof in suppleties.docx; Samenvatting svz stikstof 7 juni tbv WVL en KT.xlsx

Hallo 10.2. en 10.2.e,

In bijgaand overzicht, lees je alle projecten in voorbereiding en welke gecontracteerd zijn en welke daarvan ook daadwerkelijk in uitvoering zijn.

Voor 3 suppleties hebben we afgelopen jaar reeds beschikking gekregen. (staat ook in het overzicht).

Een memo met samenvatting voor ons kernteam van de informatie die ik deze week (via 10.2.) verzameld heb, stuur ik je ook bijgaand.

In de excel heb ik een poging gedaan de verschillen in status bij gecontracteerde suppleties te geven. Als we aannemers moeten gaan vertragen zou dit enorme gevolgen hebben zoals je al van Peter hebt kunnen lezen. Zullen we dinsdag bellen voor eerste bespreking en voor het maken van een afspraak?

Alvast hartelijk dank voor jullie hulp en meedenken,

Met vriendelijke groeten,

10.2.e

Adviseur Omgeving - conditionering
 Programma ZD A Kustlijnzorg en Project ZD A Baggeren en Bergingen

M 10.2.e

10.2.e

RWS Publieke website / Internet: [Kustonderhoud](#)

Van: 10.2.e (CD)
Verzonden: woensdag 5 juni 2019 10:24
Aan: 10.2.e (ZD)
Onderwerp: FW: kustlijnzorg

Dag 10.2.,

11.1

Mijn collega 10.2.e is jouw aanspreekpunt voor de PAS (en 10.2.e van WVL). Succes en als ik ergens mee kan helpen, hoor ik het wel.

Met vriendelijke groet,

10.2.e

Senior juridisch adviseur

Corporate Dienst Rijkswaterstaat

Bestuurlijk Juridische zaken en vastgoed | Expertise

Griffioenlaan 2 | 3526 LA Utrecht

Postbus 3030 | 3502 GA Utrecht

T 088 797 18 26

10.2.e

Onderwerp: FW: kustlijnzorg

2

.....
M 10.2.e

10.2.e

.....
Werkdagen: ma t/m vr

.....
Meer informatie over het PAS?

PAS op intranet

PAS op internet

Vragen omtrent natuur of PAS: steunpunt-natuur@rws.nl

Opmaker
Milieuportaal

Datum
13 juni 2019

agenda

Kernteam PAS

Datum bespreking	13 juni 2019
Tijdstip	9.30-11.00 uur
Locatie	Den-Haag, Min. IenW, Rijnstraat 8, Z.408

1. 9.30 - 9.35 Opening en vaststellen agenda - 10.2.e
2. 9.35 - 9.50 Nota Minister: vragen en acties (10.2.)
3. 9.50 - 10.05 Open eindjes projectspecifieke onderbouwing (10.2.)
4. 10.05 - 10.20 Kustlijnzorg (10.2.e, bijgevoegde mails)
 - Wanneer vergunning aanvragen?
 - Scenario's voor toestemmingverlening
5. 10.20 - 10.30 130 irt PAS (10.2.)
6. 10.30 - 10.40 Overzicht acties stikstof & natuur (10.2.e, bijgevoegd)
 - overige acties: o.a. Calculator NP, bundelen compensaties, HWS, beheer en onderhoud)
7. 10.40 - 10.55 Werkverdeling PAS-brede acties (10.2., PMT lijst)
8. 10.55 - 11.00 Rondvraag

Achtergronddocument – 130 km/uur

Kernpunt

- 11.1

Regelgeving en ontwikkeling jurisprudentie:

- In de Nederlandse natuurwetgeving geldt er een vergunningplicht voor 'projecten' en 'andere handelingen' die een negatief effect kunnen hebben op aangewezen habitats of soorten in N2000-gebieden.

- Voor 'andere handelingen' geldt een lichter toetsingskader dan voor 'projecten': zo is geen passende beoordeling nodig en hoeft het projecteffect niet in cumulatie met effecten van andere plannen en projecten beoordeeld te worden.

- 11.1

- 11.1

- In de PAS-uitspraak van mei 2019 geeft de Raad van State in navolging van het EU-Hof een brede uitleg aan het begrip 'project': voor de uitleg van dit begrip is niet langer relevant of sprake is van een fysieke ingreep, maar of de activiteit significante gevolgen kan hebben voor een N2000-gebied.

- 11.1

11.1

Onderbouwing en risico's verkeersbesluiten

- 11.1

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

11.1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

10.2.e

- BSK

Van: 10.2.e - DGLM
Verzonden: woensdag 19 juni 2019 20:10
Aan: 10.2.e - DGB
CC: 10.2.e - DGLM; 10.2.e - DGB; 10.2.e
 10.2.e - DGLM; 10.2.e - DGLM
Onderwerp: Verslag BOZ werkgroep ontwikkelingsruimte Zeehavens - uitspraak RvS PAS
Bijlagen: Verslag BOZ werkgroep ontwikkelingsruimte Zeehavens 18-06-2019.docx;
 Presentatie bespreking werkgroep Ontwikkelingsruimte 20190618.pdf

Hoi 10.2 (en ter info de mensen in de CC meegenomen),

Gisteren heb ik, op jouw verzoek, de BOZ werkgroep ontwikkelingsruimte Zeehavens bijgewoond die deels in het kader stond van de RvS uitspraak omtrent PAS. Ik heb zoveel mogelijk mee-getypt met de discussie en dit, op een staccato manier, kort in een verslag verwerkt.^{11.1}

maar vanwege tijdgebrek krijg jij op deze manier toch de info voordat ik een lang weekend weg ga. In de bijlage vind je naast het verslag ook de PowerPoint die gegeven is door 10.2.e

Het verslag is opgebouwd aan de hand van de PowerPoint slides, waarbij ik de discussies omtrent de slides heb meegeschreven.^{11.1}

Daarnaast heb ik het verslag de rubricering departementaal vertrouwelijk meegegeven, omdat de kwestie zeer gevoelig is en mij mee is gegeven dat het niet de bedoeling is dat dit alles op straat komt te liggen. Wat ik volledig begrijp. Het is mij (nog) onbekend hoe het geven van rubriceringen werkt binnen lenW, maar dit leek me een oplossing om aan het verzoek dat het niet letterlijk op straat komt te liggen te voldoen.

Korte samenvatting:

- 11.1

Zoals gezegd vertrek ik morgenochtend vroeg voor een lang weekend weg. Mocht er naar aanleiding van dit verslag een dringende vraag zijn dan kan je me altijd bereiken op mijn privé nummer. Zo niet, dan ben ik er maandag weer voor eventuele vragen of nadere toelichting.

Groetjes,
10.2.e

DEPARTEMENTAAL VERTROUWELIJK

Bestuurskern
Dir. Maritieme Zaken
Afd. Zeehavens

Contactpersoon
10.2.e
Beleidsmedewerker

M 10.2.e
@minienw.nl

Datum
19 juni 2019

Bijlage(n)
1

verslag

Betreft	Vergadering BOZ werkgroep ontwikkelingsruimte Zeehavens
Vergaderdatum en -tijd	18 juni 2019 14:30-17:00 uur
Vergaderplaats	Havenbedrijf Rotterdam
Aanwezig	- Groningen Seaports: 10.2.e - Port of Amsterdam: 10.2.e - (jurist omgevingsrecht) - Port of Moerdijk: 10.2.e - Port of Rotterdam: 10.2.e - Ministerie van EZK: 10.2.e - Ministerie van IenW: 10.2.e - North Sea Port: 10.2.e

Agenda

1. De Programmatische Aanpak Stikstof (PAS): doel en werking
2. Waarom accepteert de Raad van State de PAS niet?
3. Wat zijn de consequenties (Voor de Rotterdamse haven)?
4. Welke oplossingen zien we?

10.2.e : 10. is op dit moment bezig met een korte analyse van de uitspraak. De analyse/vervolgacties betreffen nog nadere verdieping van de analyse en de uitspraak. Parallel daaraan, vol op bezig met ecologische analyses.

Wettelijke bescherming van natura 2000 gebieden

Zie PowerPoint in bijlage I.

10.2.e : we kunnen niet simpelweg terug naar Brussel. Europese Commissie doet wel n.a.v. fitnesscheck rondje langs lidstaten waardoor verschillen in gelijk speelveld veroorzaakt en hoe onderling beter samenwerken. Wij hebben grenswaarde van 1 mol. In Duitsland is deze fors hoger. Zo had je een paar/meerdere verschillen tussen landen.

10.2.e : een doorn in het oog zijn de buitenlandse projecten die formeel aan Nederlands recht moeten worden getoetst en dat gebeurt gewoon niet. Terwijl NL wel allerlei projecten voorlegt in het buitenland. Antwerpen haven kan allerlei ontwikkelingen doen zonder toets op onze NL gebieden en komen daarmee weg.

Hoe zouden we dat anders kunnen doen? In gesprek geweest met Havenbedrijf Antwerpen, die bezig zijn/waren met een soort PAS in het land zelf, wat een hele uitdaging was. Maar projecten voorleggen aan NL doen zij niet volgens degene die zij daar sprak.

10.2.e : in Brabant zie je de haven van Antwerpen al liggen. Stikstofdepositie heeft zeker effect in Nederland. Nabijheid is enorm groot.

10.2.e voegt toe: Provincie 10.2.g deed onderzoek naar waar de grote bijdrage stikstof vandaan komt, welke bron? Conclusie was landbouw uit Brabant komt in die zin binnenwaaien in Zuid-Holland. Dit is een eyeopener. Stikstofdepositie in een heel ander gebied.

Bestuurskern
Dir. Maritieme Zaken
Afd. Zeehavens

Datum
19 juni 2019

De Programmatische Aanpak Stikstof (PAS); Vergunningen, meldingen en bestemmingsplannen; Waarom accepteert de Raad van State PAS niet? En Uitspraak van de Raad van State

Zie PowerPoint in bijlage I.

10.2.e : landbouwvergunningen waren de aanleiding. Uitspraak duurde lang, tot 29 mei. Maar er zijn ook uitspraken die er nog aan komen. Met name uitspraak over meldingen en bestemmingsplannen.

10.2.e : degene die worden vernietigd maken geen goed onderscheid tussen de verschillende maatregelen. Maatregelen werden al getroffen in het gebied en habitatrichtlijn vereist dat datgene wat sowieso zou gebeuren in dat gebied los gezien moet worden van compensatie of mitigerende maatregelen.

10.2.e : Belangrijk bezwaar is dat voldoende vast moet staan dat de maatregelen effecten hebben. Pre-pas in een overeenkomst maatregelen worden uitgevoerd en wetenschappelijk onderbouwd, werd meegenomen in ecologisch voordeel van dat gebied. Spanningsveld nu. Heeft de maatregel daadwerkelijk moeten plaatsvinden en moet het effect ook al zichtbaar zijn? Uitspraak is nog niet heel scherp daarover. Moet er daadwerkelijk al een positief effect te zien zijn? Dat kost jaren. Dan zou bijvoorbeeld het Klimaatakkoord ook niet uitgevoerd kunnen worden. In feite sorteerde deze PAS regeling al voor op een daling die nog niet geborgd was. Gaf al ontwikkelingsruimte uit, dat samen ging met negatieve effecten, terwijl positieve effecten nog niet vaststonden.

10.2.e : op de slide staan 3 belangrijke elementen maar het laatste nog even extra benoemen. In het verleden is er al veel gewisseld over de overige (twijfelachtige) zaken van het PAS. Daar heeft de RvS nog geen uitspraak over gedaan. In die zin is het verstandig dat de houding van LNV niet is we gaan de PAS repareren. Dat zou lat op lat middel zijn. De patiënt is overleden. Er moet iets anders verzonnen worden.

Wat zijn de consequenties?

Zie PowerPoint in bijlage I.

10.2.e : WOB verzoeken stromen al binnen, voor situatie 2. Er schijnt iemand te zijn die bij alle overheden WOB verzoeken heeft ingediend om een overzicht te krijgen wat er sinds 2015 is verleend. 10.2.e geeft aan dat dan bekend is tegen welke vergunningen nog beroep mogelijk is, als partijen 'kwaad zouden willen'.

10.2.e : meldingen is de meest kwetsbare groep. Formeel is het zo (dit onderzoeken we nog nader) dat een melding verder niets is. Inmiddels wordt geconstateerd dat er wellicht een vergunning aangevraagd had moeten worden. In het kader van PAS was dit handig, nu kan dit niet meer en is het handiger om een vergunningsaanvraag in te dienen.

Bestuurskern
Dir. Maritieme Zaken
Afd. Zeehavens

Datum
19 juni 2019

10.2.e : veel bedrijven zaten net boven/net onder 1 mol. Degene die na berekeningen net onder 1 mol zaten, hadden geen keus. Er waren wel bedrijven die vergunningen wilden. Maar de provincie gaf aan dat dit het systeem was en dat zij het met een melding moesten doen. Probleem hierbij is wel dat bedrijven nu wel, op basis daarvan, aan het bouwen zijn, net klaar zijn met bouwen of nog gaan bouwen binnenkort.

10.2.e : in de wandelgangen gehoord en ook een gedachte die vanuit de provincie is gehoord dat bedrijven 3 maanden de tijd krijgen om na te denken wat ze gaan doen en hoe ze een vergunning in gaan steken als er een handhavingsverzoek ingediend wordt. Wel heel snel gezegd en 3 maanden de tijd om een vergunning in te dienen is te kort (denk aan passende beoordeling uitvoeren etc.) Dit werkt voor landbouw bedrijven misschien wel, maar voor onze bedrijven niet. Provincie is nog met de handhavende instanties bezig hoe dit slim te doen en hoe te handelen bij een aanvraag.

10.2.e : 10. gaat op dit moment starten met het opnieuw in beeld brengen van de ecologische situatie van natura 2000 gebieden, beginnend in de provincie 10.2.g . Er zijn al een aantal dingen reeds in beeld gebracht, namelijk welke maatregelen moeten getroffen worden om gebieden en Habitats in stand te houden (incl. habitatbeschrijvingen) en de staat van instandhouding habitattypen. Er zijn hierin verschillende types te onderscheiden: Type 1a gebied: zit er redelijk bij en instandhoudingsdoelstelling nu en in de toekomst worden gehaald. Type 1b gebied: moet het nodige gebeuren om habitatype te behouden, maar eigenlijk heeft het verbetering nodig. Deze verbetering was, voor deze uitspraak, voorzien in de tweede PAS periode. Tot slot, type 2 gebied: instandhoudingsdoelstellingen zullen niet gehaald worden. In die tijd zijn alle type 2 gebieden omgevormd tot type 1b gebieden. Wat 10. nu wil weten is hoe liggen de Habitats er nu bij en hoe denken ecologen daadwerkelijk over het halen van instandhoudingsdoelstellingen. Zonder politieke druk, maar het echt weten. Met dat ecologische advies in de passende beoordeling moet dan iets gedaan worden. Welke maatregelen zijn al uitgevoerd, welke worden nog uitgevoerd en in welke categorie zit dat dus in RvS uitspraak? Welke maatregelen kan ik eventueel als mitigerende maatregel bijvoorbeeld voor mijn project opvoeren. Opties: (1) intern salderen: ontwikkeling passend maken in hetgeen wat nu al uitgestoten wordt. (2) Extern salderen: bijvoorbeeld boer uitkopen, verwijderen van stikstof en datgene er ook bij doen zodat stikstof per saldo hetzelfde is. (3) ADC toets als bovenstaande opties niet kunnen.

10.2.e : extern salderen in 10.2.g lastig. Meetbare depositie kan zomaar neerslaan in meer dan 30 natura 2000 gebieden. Ondanks dat veel ver weg valt en over zee uitblaast. Intern salderen is onmogelijk als het een nieuw bedrijf is. 10.2.e : wellicht mogelijkheden als een nieuw bedrijf naast een bestaand bedrijf komt.

10.2.e : terugkomend op het in beeld brengen van ecologische situatie provincie 10.2.g , start is provincie 10.2.g . 10.2.e : in samenwerking met provincie of niet? 10.2.e : de provincie is wel geïnformeerd, omdat er ook veel informatie beschikbaar is in het kader van de

beheerplannen. Provincie heeft echter zoveel uitdagingen m.b.t. meldingen en vergunningen dat zij daar op dit moment niet aan toe komen. Daarom pakt 10. dit deel nu op. Waar de provincie wellicht straks haar voordeel uit kan halen.

Bestuurskern
Dir. Maritieme Zaken
Afd. Zeehavens

10.2.e : dit is een nationaal probleem, maar landbouw in 10.2.g heeft groot probleem. Dat los je niet allemaal zomaar op. Daarom is er vanuit de provincie, voor 10.2.g betreft, minder aandacht voor hen en meer voor veehouderij. 10.2.e : 10.2.g

Datum
19 juni 2019

geen urgentie zagen. Wel voor de veehouderij, maar niet voor de industrie. Die zij naar eigen zeggen niet/minder hebben (wat aan tafel betwijfeld wordt).

10.2.e : de problematiek is nog niet overal duidelijk. Vrij recent een bestemmingsplan ingediend bij RvS met passende beoordeling, waar toekomstplaatje 10.2.g in zit. Onduidelijk of dit nu in 1 past of dat dit apart moet, juristen weten het ook niet. 10.2.e ervaring 10.2.g : moet afzonderlijk. Plannen en projecten met elkaar toetsen. Als de natuur niet zou veranderen zou het plan getoetst zijn en het project past daar dus in, maar in Habitats moeten de laatste veranderende ontwikkelingen meegenomen worden. 10.2.e : ook bestemmingsplan bij RvS, onduidelijkheid.

10.2.e : naast dit alles is ook klimaatopgave een uitdaging. Fijn dat EZK en IenW hier aanwezig zijn. Projecten zijn in gang gezet, sommige met vergunning en sommige met meldingen. Alleen al 15 projecten van behoorlijke omvang lopen in potentie vertraging op hierdoor. De vervolgvraag is ook nog of er überhaupt een vergunning voor verkregen wordt. Al met al staat dus ook het halen van Klimaatakkoord doelstellingen op losse schroeven. Het is niet een problematiek die alleen LNV op kan lossen. Er moet slim gecombineerd moeten worden (bijv. tussen klimaat, stikstof, landbouwbeleid en plannen mobiliteitsalliantie zoals recentelijk gepresenteerd), om het als land met elkaar goed te regelen. Ieder voor zich lijkt, door de uitspraak nu, onmogelijk. We moeten dit met elkaar doen. De uitdagingen kan Den Haag niet alleen oplossen. Er zal meer met elkaar tot oplossingen gekomen moeten worden.

10.2.e : in de provincie 10.2.g is een onderzoek gedaan omtrent vergunningverlening. Hieruit bleek dat een x aantal bedrijven geen natuurbeschermingsvergunning heeft aangevraagd, terwijl zo'n soort type bedrijf dit wel gedaan had moeten hebben. Zij hebben echter niet het besef dat dit had moeten gebeuren, dat zij deze vergunning aan hadden moeten vragen. Er vindt wel handhaving richting deze bedrijven plaats, terwijl er geen informatievoorziening plaatsvindt.

Hoe verder met de Rotterdamse haven?

Zie PowerPoint in bijlage I.

10.2.e : overzicht vergunningssituatie alle bedrijven, welke bedrijven hebben melding gemaakt en welke hebben een vergunning. Waar zitten de eventuele witte vlekken? En de bedrijven met melding hebben wellicht een uitdaging wat te doen.

10.2.e : probleem is het vestigen van nieuwe bedrijvigheid, dan valt er niets te salderen.

10.2.e : voorbeeld nemen aan IenW, is slim met ADC toetsen, Blankenbrug bijvoorbeeld. Of een ander idee is bijvoorbeeld het Klimaatakkoord onderwerpen aan een ADC toets en alles wat daar onder valt mag. Dit soort out of the box gedachtegangen zijn ook nodig/welkom.

Bestuurskern
Dir. Maritieme Zaken
Afd. Zeehavens

Datum
19 juni 2019

10.2.e : ook met een ADC toets zijn compenserende maatregelen noodzakelijk. Per project moet iedere keer gekeken worden of er een passende beoordeling of ADC toets nodig is en compensatie gevonden worden. Hierbij moet breder gekeken worden dan alleen bedrijven. Bijvoorbeeld: stikstof effect varen op LNG of walstroom. Naast breder kijken dan bedrijven wellicht een regionale aanpak gewenst. Idee is bijvoorbeeld om een stikstofbank te maken voor de regio. Waarbij een positief effect elders (stikstof reductie), een deel voor een nieuwe activiteit in de regio benut zou kunnen worden. Hierbij wel in het oog houden dat stikstofdepositie pas op de bank geboekt kan worden als het echt bereikt is en het er echt is, niet van tevoren. Ander idee is: in deze omgeving is de natuur niet zo robuust, de natuur heeft een achterstand. Als het voor elkaar gekregen wordt dat we een natuur kunnen creëren die tegen een stootje kan en robuuster is, is stikstof een minder groot probleem.

10.2.e : onduidelijkheden blijven bestaan. Bijvoorbeeld: een bedrijf heeft ooit een vergunning gekregen en een bepaalde waarde toegekend gekregen. Het productieproces kan echter veranderen waardoor stikstof verlaagd is. Ooit was 100% toegestaan met een onherroepelijke vergunning, maar inmiddels maar 80%. De overige 20% is dan verdwenen. 10.2.e : krijg je dat wel terug van het bedrijf? 10.2.e : ja als er geld tegenover geboden wordt.

10.2.e : wat gebeurt er met gereserveerde geld voor herstelmaatregelen in deel 2 van de PAS. Ligt dat bij het Rijk of bij de provincies? 10.2.e : denkt provincies, LNV heeft allerlei gelden gereserveerd. Delen, zeker voor eerste PAS periode, in het kader van decentralisatie juist aan provincies gegeven. 10.2.e : er zijn nog zoveel herstelmaatregelen niet uitgevoerd, wordt dat nog gedaan? 10.2.e : de natuur is er niet goed aan toe. Dit geld moet worden uitgegeven daarvoor. 10.2.e : dat is nog maar de vraag. In het kader van de PAS was dit voorzien, dus er is een kans dat dit helemaal niet meer gedaan wordt. Als dat het geval is komt de natuur op nog een grotere achterstand en is het nog lastiger om ruimte te vinden. 10.2.e : 10. is bezig met de ecologische analyse, welke maatregelen zijn er geborgd en uitgevoerd. Als dat in beeld gebracht is (ook voor andere havens) zou je met de provincie het gesprek aan kunnen gaan. Waar zit het er in dat deze herstelmaatregelen nog niet zijn uitgevoerd, heeft LNV het geld nog niet overgemaakt of zitten jullie op een pot die gebruikt wordt voor iets anders dan bedoeld wordt? 10.2.e : gesprekken voor ecologische analyse verlopen voor 10.2.g ontzettend moeizaam. Per soort is het verschillend. De ene vraagt een andere aanpak dan de andere. Daarnaast moet nu zeker zijn dat maatregelen werken voor keren achteruitgang. Dus gesprekken die nu gevoerd worden over ecologische waarden en de partij zegt ja deze maatregel zal werken, is daar geen wetenschappelijk bewijs voor. Je treft wel maatregelen maar houdt dat stand? Dat is nu onzeker.

10.2.e : voor ecologische analyse beheerplan provincie per gebied gebruiken, waarin de beschrijving staat van de status van de habitat en wat er moet gebeuren.

10.2.e : stikstofbank idee. Als je dit binnen de eigen provincie, regio of gebied gaat doen, is dat onmogelijk. Uiteindelijk zit iedereen op de Veluwe bijvoorbeeld ook. 10.2.e : daarom is het ook een van de opties, hoe ver moet je gaan. Misschien is hiervoor ook wel nieuwe regelgeving nodig.

Bestuurskern
Dir. Maritieme Zaken
Afd. Zeehavens

Datum
19 juni 2019

10.2.e : een adviesbureau nu in gesprek met het Ministerie over de drempelwaarde van 1 mol die wellicht verhoogd kan worden. 10.2.e : Duitsland heeft dat wel voor elkaar gekregen, een hogere grenswaarde. Met een goede onderbouwing. Daar zijn gebieden echter groter en is het meer schuifruimte. Maar het kan dus wel. Punt richting de Europese Commissie is hierbij dat Habitat types vanuit een bepaalde hoek zijn bepaald. Er zou ook aangegeven moeten worden bij welke extra hoeveelheid stikstofdepositie op het bepaalde type een effect zou zijn.

10.2.e : er is veel mist omtrent de PAS uitspraak van RvS nu, nog veel onduidelijk. 10.2.e : in de kamerbrief staat dat er voor de zomer iets gezegd zal worden omtrent de meldingen. 10.2.e : RvS doet ook nog nadere uitspraken.

10.2.e : vraag aan IenW en EZK, wat kunnen zij in samenwerking met EZK betekenen? 10.2.e : de vraag is wat te doen wanneer. We moeten nu een beeld krijgen en een inventarisatie krijgen waar we het nu over hebben. Bemesten en beweiden is voor LNV, maar ook belangrijk: meldingen op het netvlies, vernietigingsvergunningen, Klimaatakkoord. Wij moeten er allen gevoel bij krijgen en de komende tijd interactie hebben met elkaar. De denkkraft hier aan tafel zoveel mogelijk bij elkaar brengen. Bij ons is er ook een bom ontploft: wat nu? Geredeneerd vanuit de economie is het zaak de economische kant in beweging te krijgen die vanuit PAS geregeld zou worden. Voor de zomer is er zicht op een Klimaatakkoord. Dat is mooi, maar hoe nu verder? Kunnen we dat nog uitvoeren? Voor op de korte termijn: wat moet er bij LNV echt op het netvlies staan. Urgente fase. Komende tijd meedenken in wat wordt het alternatief. Kerngroep is hierbij IenW samen met provincies. Waarbij het economische belang mee kan denken. 10.2.e : EZK alsnog aanhaken bij de kerngroep? 10.2.e : LNV geeft iedereen die belang heeft de ruimte mee te denken, bijvoorbeeld de kamerbrief die goed was afgestemd met EZK, maar nu moet de inner cirkel slagen gaan maken. 10.2.e : onderschrijven wat 10.2.e zegt. Hier nu vandaag vooral informatie ophalen. Ook bij IenW gevolgen PAS uitspraak nog niet bekend. Infrastructuur projecten bijvoorbeeld.

10.2.e : er mist een landelijke duiding. 10.2.e : dat is bijna onmogelijk. Politiek betekent het ontzettend veel. Met de veeteelt is het probleem gecreëerd, waarbij de Minister van LNV vervolgens komt dat alles duurzamer en anders moet. Dat is al een eerste aanzet voor Nederland bereid je maar voor dat er meer moet worden betaald voor duurzaam. Een eerste aanzet van het moet echt anders. 10.2.e : de landelijke duiding is er gewoon (nog) niet. 10.2.e : daar zouden jullie als Ministeries een rol moeten spelen. 10.2.e : veel capaciteit en mensen zijn daar nu mee bezig om nu iets te doen met uitspraak RvS omtrent PAS. 10.2.e : is het handig als wij nu allerlei acties ondernemen en mauwen opstropen of komt er vanuit het Rijk iets groots? 10.2.e : het gaat nu vooral om de acute knelpunten. Het is in feite een soort crisisorganisatie. Hoe gaan we nu acuut met de situatie om. Pas na de zomer kan er richting oplossingen gedacht worden. Juist jullie ideeën en ervaringen uit de praktijk zouden hierbij van pas komen.

10.2.e : wij gaan nu dus aan de slag en een plan maken voor interne havengebieden? 10.2.e : z.s.m. goede inventarisaties nodig. Al een tijd bezig met de provincie om gegevens, vergunningen en meldingen etc. te krijgen. Dat is het eerste wat er moet gebeuren. Inventariseren. Hebben we het over 5 bedrijven of over 500 bedrijven die niet meer kunnen komen of uitbreiden. 10.2.e : honderden miljoenen aan investeringen staan op losse schroeven. 10.2.e : 10. wel iets maar weinig inzicht hoeveel bedrijven op welke manier getroffen zijn. 10.2.e : 10.2. kan hier ook voor gebruikt worden, 10. schakelt 10.2.g in. Aan bedrijven uitleggen hoe groot het belang is en dat het daarom zeker van belang is dat zij naar het havenbedrijf toekomen met informatie. Dan wet je op basis van de situatie wie heeft ongeveer wat en wat is er binnen het gebied qua saldering nog nodig en/of mogelijk. Zeevaart en binnenvaart meegenomen, wat is er dan mogelijk. Er is recentelijk een green deal gesloten. Wat als alle maatregelen voor CO2 ook direct stikstof doorberekenen? Dit soort vragen en acties pakt 10. op. Voor jezelf acties formuleren en vragen stellen. Op die manier erachter komen waar de knelpunten liggen.

10.2.e : probleem met investeringen die al gedaan zijn of aanstaande zijn te gebeuren. 10.2.e kans is groot dat deze naar het buitenland gaan. 10.2. : urgentie hiervan wordt meegenomen. Het liefst noemen van vergunningen die vernietigd zullen worden en vergunningen die boven de markt hangen. Voorbeelden noemen echter onmogelijk. 10.2.e : gevoel dat dingen niet los van elkaar gezien moeten worden maar in samenhang. Landbouw heeft ook een uitdaging, blijkt uit brief van LNV Minister Schouten. Daarin mist hoe we landbouw gaan verbinden met industrie. Hoe komen we als land verder? 10.2.e : eenduidige urgentie en indicatie bij EZK krijgen. In een bepaalde vorm toch ook voorbeelden. 10.2.e : provincie is op dit moment ook aan het inventariseren, dus oppassen om geen dubbel werk te doen. Initiatieven die boven de markt hangen zullen echter wellicht niet uit deze inventarisatie komen. 10.2.e : provincie 10.2.g heeft wel gevraagd initiatieven die boven de markt hangen aan te leveren bij de provincie. Nieuwe bedrijven, uitbreidingen en eigen bedrijvigheid.

10.2.e : de D binnen de ADC toets is moeilijk aan te geven. Minder stevige argumenten dan bijvoorbeeld IenW bij de ADC toets.

10.2.e : BOZ vergadering afgelopen vrijdag met CEO's is dit onderwerp ook ter sprake gekomen. Geconstateerd dat er een probleem is.

10.2.e : 10. binnenkort meeting met bedrijven 10.2.g de PowerPoint als informatie geven.

Bestuurskern
Dir. Maritieme Zaken
Afd. Zeehavens

Datum
19 juni 2019

AGENDA BIJEEENKOMST

10.2.e

Bespreking werkgroep Ontwikkelingsruimte 18 juni 2019

Agenda

1. De Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)
2. Stand van zaken werkconferentie
3. Ontwikkeling 'leidraad' vergunningverlening milieubelastende activiteiten

VERBOD GEBRUIK PAS

GEVOLGEN VOOR DE ROTTERDAMSE HAVEN

10.2.e

Stand van zaken – bespreking werkgroep Ontwikkelingsruimte 18 juni 2019

Inhoud

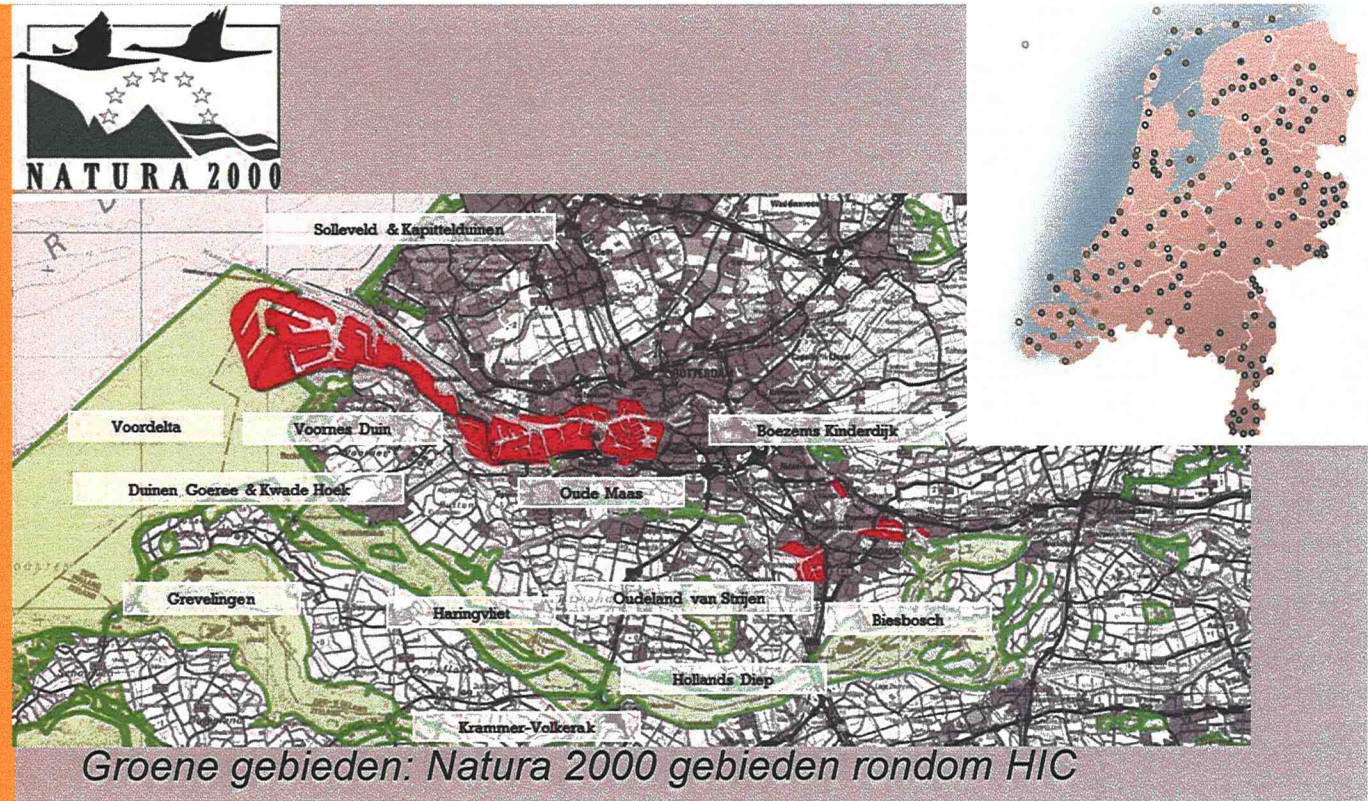
1. De Programmatische Aanpak Stikstof (PAS): doel en werking
2. Waarom accepteert de Raad van State de PAS niet?
3. Wat zijn de consequenties (voor de Rotterdamse haven)?
4. Welke oplossingen zien we?

Wettelijke bescherming van Natura2000-gebieden

Europese lidstaten zijn verplicht beschermde soorten en hun leefomgeving (habitat) in stand te houden en zo nodig te verbeteren op grond van de **habitatrichtlijn**.

Plannen en projecten moeten met een passende beoordeling aantonen dat significante effecten uitgesloten zijn

Indien significante effecten niet uitgesloten zijn, kan het plan of project geen doorgang vinden, tenzij: geen Alternatieven, wel Dwingende redenen en Compensatie (ADC-toets)

De Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)

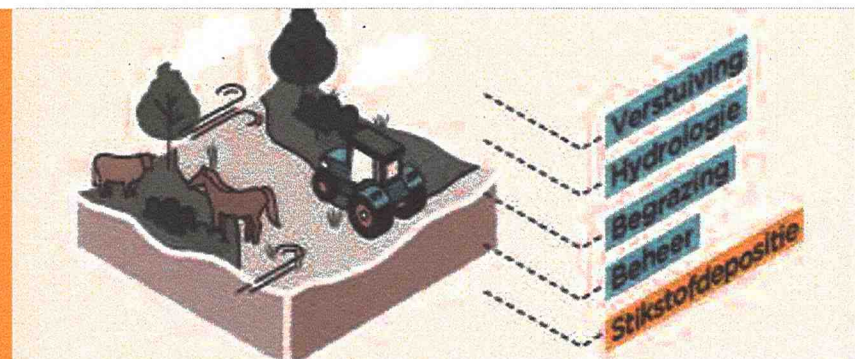
Habitats hebben een grenswaarde waarboven negatieve effecten door stikstof niet uitgesloten zijn en nader onderzoek ('passende beoordeling') nodig is

Landbouw, (scheepvaart)verkeer, consumenten en industrie stoten stikstof uit, waardoor grenswaarden worden overschreden en individuele passende beoordelingen complex zijn

In Nederland is t.b.v. de passende beoordeling van de stikstofdepositie de PAS ontwikkeld: doel is om ontwikkelingen uniform te toetsen en relatief makkelijk mogelijk te maken. De PAS steunde op twee pijlers:

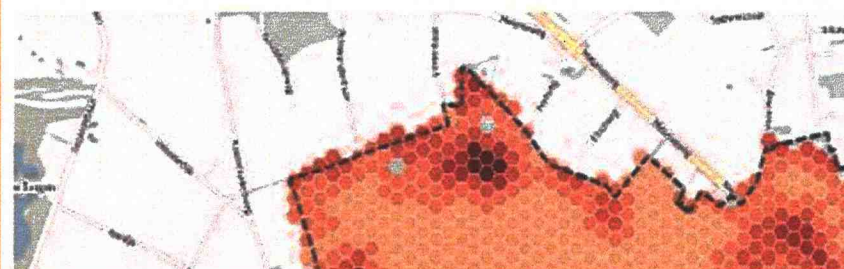
- Daling van deposities door autonome verbetering van technologie en zeer beperkt extra maatregelen
- Beheermaatregelen in de Natura2000-gebieden

Een deel van de verwachte daling was beschikbaar voor nieuwe activiteiten (in de vorm van uitgeefbare ontwikkelingsruimte).

Factoren die van invloed zijn op de kwaliteit van de natuur

2020

Voorbeeld AERIUS rapportage per hexagoon

Vergunningen, meldingen en bestemmingsplannen

• Vergunningen en meldingen

Afhankelijk van de hoeveelheid stikstofdepositie moet een bedrijf voor aanvang van de activiteit een vergunning aanvragen of een melding doen.

Activiteiten met minder dan 1 mol/ha/jaar depositie hoefden alleen een melding te doen. Boven de 1 mol/ha/jaar was een vergunning verplicht.

NB. Binnen de PAS was er prioritaire ontwikkelingsruimte, ook voor het HIC, beschikbaar voor de benodigde vergunningen en meldingen.

• Bestemmingsplan

Een bestemmingsplan kon alleen worden vastgesteld als aangetoond kon worden dat er voldoende ontwikkelingsruimte beschikbaar was om het plan uit te voeren.

Waarom accepteert de Raad van State de PAS niet?

De PAS is een ingewikkeld compromis tussen natuurbescherming en ontwikkelmogelijkheden, en uniek voor Nederland. De PAS is in werking getreden op 1 juli 2015.

1^e uitspraak Raad van State over de PAS

- N.a.v. de eerste serie vergunningen voor landbouwuitbreidingen rond de Peel (Noord-Brabant) is door een lokale natuur- en milieuorganisatie bezwaar aangetekend op een vergunning op 14 december 2015.
- Uiteindelijk heeft dit – nadat de Raad van State advies heeft ingewonnen bij het Europees Hof van Justitie – tot een uitspraak geleid op 29 mei 2019.
NB Naast deze uitspraak heeft de Raad van State aangekondigd nog met een uitspraak over bestemmingsplannen en de PAS te komen.

Raad
van State

Lees voor ►

Menu

PAS mag niet als
toestemmingsbasis
voor activiteiten
worden gebruikt

Gepubliceerd op 29 mei 2019

Uitspraak van de Raad van State

De uitspraak van de Raad van State kent (minimaal) 3 belangrijke elementen:

1. De PAS vermengde regulier beheer en extra maatregelen om projecten mogelijk te maken op een wijze die niet mag vanuit de Habitatrichtlijn. Hoewel de beheermaatregelen dezelfde kunnen zijn, moet er volgens de Habitatrichtlijn onderscheid gemaakt worden tussen maatregelen gericht op instandhouding en mitigerende maatregelen t.g.v. projecten. Het PAS combineerde juist alle maatregelen (maakte dus geen onderscheid) en bepaalde op basis hiervan, daarna, de ontwikkelingsruimte.
2. De maatregelen die in de PAS tot positieve effecten voor de natuur leiden, zijn onvoldoende zeker (vaak nog niet uitgevoerd) en de verwachte effecten zijn nog onvoldoende zeker (want nog niet aangetoond)

Bovenstaande 2 redenen zijn in essentie voldoende voor de Raad van State om te concluderen dat de PAS niet gebruikt mag worden voor een passende beoordeling: de facto is daarmee de PAS verboden.

3. Er zijn ook veel inhoudelijke bedenkingen tegen de PAS, waaronder tegen het rekenmodel AERIUS. De Raad van State heeft de meeste bedenkingen (nog) niet getoetst omdat ze al op basis van 1 en 2 concludeert dat de systematiek van de PAS niet aan de Habitatrichtlijn voldoet. In deze andere bedenkingen zitten dus ook belangrijke risico's.

Wat zijn de consequenties?

Stand van zaken 11 juni 2019 – Inzicht EM en Legal

Bestaande vergunningen en vergunningaanvragen:

1. Bestaande verleende vergunningen onherroepelijk: volgens RvS geen consequenties
2. Bestaande verleende vergunning en beroep nog mogelijk: kans op beroep reëel, in dat geval wordt de vergunning vernietigd
3. Lopende vergunningaanvraag: vergunningverlening op basis van PAS niet mogelijk. Significante vertraging, zie volgende slide

Gedane meldingen

Situatie is onduidelijk. Het PAS als toestemmingsbesluit is weggefallen. Vermoedelijk zal een vergunningaanvraag nodig zijn. (Omvang HIC-meldingen worden geïnventariseerd en juridisch kader wordt nader onderzocht).

Bestemmingsplannen

Hier heeft de Raad van State nog een uitspraak over aangekondigd.

Hoe verder met de Rotterdamse haven?

1. Vergunningen en bestemmingsplannen moeten de mogelijke effecten van stikstofdeposities weer zelf meenemen in hun onderzoeken, net als in het verleden met bijbehorende langere doorlooptijd, grotere procedurele risico's en hogere kosten
2. Opties voor nu (hiervoor is geen nieuwe regelgeving nodig):
 - a. Passende beoordeling per project. Met de voorliggende uitspraak zal dit lastiger en ingewikkeld(er) worden. Een oplossing kan zijn het compenseren van nieuwe deposities door het verminderen van bestaande deposities (saldering) of het nemen van mitigerende maatregelen.
 - b. In bepaalde gevallen, en zeker niet voor ieder project weggelegd, moet wellicht worden gedacht aan een ADC-toets (met compensatie).
3. Opties voor over enkele jaren (complex en tijdrovend want mogelijk ook nieuwe regelgeving nodig):
 - a. Update passende beoordeling MV2 en ADC-toets
 - b. Structurele saldering in het HIC door middel van een Stikstofbank (i.s.m. de regionale NMO's)
 - c. ...

Stand van zaken werkconferentie

Buiten scope verzoek

Leidraad vergunningverlening

Buiten scope verzoek

Minister en Staatssecretaris

Hoofddirectie Bestuurlijke
& Juridische Zaken
HBJZ
Afdeling WIO

Contactpersoon

10.2.e
Jurist omgevingsrecht

T 070-10.2.e
M +31(0)6-10.2.e
10.2.e@minienw.nl

Datum
19 juni 2019

Ons Kenmerk
IENW/BSK-2019/138656

nota ter informatie

Informatie over de vraag of budgetoverwegingen een
rol spelen bij het Alternatieven in de ADC-toets

1. Aanleiding

11.1

11.1

1

1. 11.1

2. 11.1

3. 11.1

11.1 [redacted]
[redacted]
[redacted]

11.1 [redacted]
[redacted]
[redacted]

11.1 [redacted]
[redacted]
[redacted]

11.1 [redacted]
[redacted]
[redacted]

11.1 [redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]

3. 11.1 [redacted]

11.1 [redacted]

11.1 [redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]

11.1 [redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]

1 [redacted]

11.1 [redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]

11.1 [redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]

DE HOOFDDIRECTIE BESTUURLIJKE EN JURIDISCHE ZAKEN,

10.2.e [redacted]
Afdeling Water, Infrastructuur en Omgeving

Toelichting

1. De A in het milieueffectrapport

In Wet milieubeheer is bepaald dat in een MER voor een plan een *beschrijving van de voorgenomen activiteit, alsmede van de alternatieven daarvoor, die redelijkerwijs in beschouwing dienen te worden genomen*, wordt opgenomen.

In Wet milieubeheer is bepaald dat in een MER voor een besluit een *beschrijving van de voorgenomen activiteit, alsmede van de alternatieven daarvoor, die redelijkerwijs in beschouwing dienen te worden genomen*, wordt opgenomen.

In een milieueffectrapport voor een besluit staat dat daarin wordt opgenomen: een beschrijving van de redelijke alternatieven, die relevant zijn voor de activiteit en de specifieke kenmerken ervan, met opgave van de belangrijkste motieven voor de gekozen optie, in het licht van de milieueffecten van de activiteit; (artikel 7.23, eerste lid, onder d, van de Wet milieubeheer).

In jurisprudentie van de Afdeling (over besluit-MER) spelen de kosten van een alternatief dat niet beschreven is een rol.

1.1 Geen aquaduct N35-N36?

Zie onder andere ABRvS van 21 juli 2004 (ECLI:NL:RVS:2004:AQ3643) (N35-N36)

"... verweerder [heeft] geoordeeld dat de aanleg van een aquaduct in vergelijking met de aanleg van een brug en in relatie tot de totale kosten voor de aanleg van het gedeelte van rijksweg 35 tussen Almelo en Wierden onevenredig duur is."

Hoewel de Afdeling oordeelt dat het zorgvuldiger ware geweest indien aan de uitvoering als aquaduct in het milieueffectrapport wel aandacht was besteed, ziet de Afdeling in het ontbreken hiervan geen aanleiding voor het oordeel dat niet is voldaan aan de in de Wet milieubeheer vervatte verplichting in een MER de redelijkerwijs in beschouwing te nemen alternatieven op te nemen.

1.2 Geen tunnel onder de IJssel?

En ABRvS van 29 december 2004 (ECLI:NL:RVS:2004:AR8378) (Hanzelijn-Hatter):

"Uit dit onderzoek blijkt dat de meerkosten van een tunnel globaal tussen € 108 miljoen en € 159 miljoen bedragen, op een totaal bedrag aan kosten van ongeveer € 900 miljoen. [...] verweerder [kan] op basis van een globale kostenraming die later wordt bevestigd door een gedegen onderzoek, tot de conclusie komen dat een bepaald alternatief in relatie tot de totale kosten van het project onevenredig duur is."

2. De A in de ADC-toets

2.1 Westerschelde Container Terminal (2003)

Bij de vraag of er een alternatief was voor de Westerschelde Container Terminal keek de Afdeling bestuursrechtspraak niet alleen naar de ruimtelijke alternatieven, maar vooral ook naar de aan het plan ten grondslag gelegde doelstelling: het creëren van werkgelegenheid.

Er was, aldus de Afdeling, geen goed alternatievenonderzoek gedaan. Je moet verder kijken naar oplossingen (voor de werkgelegenheid) ook buiten de Zeeuwse regio en ook kijken naar andere activiteiten om werkgelegenheid te scheppen. De hogere kosten van niet onderzochte alternatieven speelden in deze uitspraak geen rol.

2.2 Reevediep (hoogwatergeul/vaargeul nabij Dronten-Kampen)

Bij de ADC-toets voor dit project is onderzocht of andere maatregelen mogelijk waren waarmee de doelstelling - de Rijn moet in staat zijn 16.000 m³ water per seconde op een veilige manier af te voeren - kon worden behaald. De kosten van niet onderzochte alternatieven speelden in deze uitspraak geen rol.

Onderzocht zijn de nuloptie en locatie- en inrichtingsalternatieven, zoals een meer noordelijke of zuidelijke monding van het Reevediep, een hoogwatergeul zonder Reevedam. Het alternatief dijkversterking kan een effectieve maatregel zijn maar viel af of omdat het niet leidt tot verlaging van de waterstand en het risico op een calamiteit en economische schade bij een eventuele calamiteit minder groot is bij een lage waterstand.

"Gelet hierop hebben verweerders zich terecht op het standpunt gesteld dat dijkversterking geen reëel alternatief is voor de hoogwatergeul en de Reevedam, in samenhang met de overige te treffen maatregelen in het kader van de PKB."

Ook de nuloptie, de lange zomerbedverlaging en de dijkverlegging Noorddiep zijn geen alternatief voor de hoogwatergeul gebleken.

Van: 10.2.e - HBJZ
Verzonden: donderdag 20 juni 2019 10:15
Aan: 10.2.e - HBJZ; 10.2.e - BSK; 10.2.e - HBJZ; 10.2.e - HBJZ;
 10.2.e - HBJZ; 10.2.e - HBJZ; 10.2.e - HBJZ; 10.2.e -
 HBJZ; 10.2.e - HBJZ
CC: 10.2.e - HBJZ; 10.2.e - CEND-HDJZ
Onderwerp: RE: over de A in de ADC toets

Allen,

11.1 10.2 11.1

1. De Hrl bevat geen nadere omschrijving over de wijze waarop het alternatievenonderzoek dient te worden verricht en in hoeverre financiële aspecten hierbij een rol kunnen spelen. Dit betekent dat de richtlijn zelf geen afwegingskader bevat waarin het kostenaspect.
2. In de leidraden van de EC wordt nader ingegaan op het onderzoek naar de A.

Hierover wordt opgemerkt dat:

"Vervolgens moeten de bevoegde instanties onderzoeken of gebruik kan worden gemaakt van alternatieve oplossingen (incl. nuloptie) die de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied beter vrijwaren. Er dient een analyse te worden verricht van alle haalbare alternatieven die voldoen aan de doelstellingen van het plan of project, met name hoe deze relatief presteren ten opzichte van instandhoudingsdoelstellingen van het gebied, de natuurlijke kenmerken van het gebied en de bijdrage van het gebied aan de algehele samenhang van het Natura 2000-netwerk. Tevens moet hierbij de evenredigheid ervan in termen van kosten in aanmerking worden genomen. Mogelijke oplossingen zijn de keuze van alternatieve locaties of routes, de vaststelling van andere ontwikkelingsschalen of -ontwerpen en de overstap naar alternatieve processen.

De economische kosten van de maatregelen die in aanmerking kunnen worden genomen in het kader van het onderzoek van alternatieven mogen niet als enige factor beslissend zijn voor de keuze van alternatieve oplossingen (C-399/14, punt 77). Met andere woorden, iemand die een voorstel voor een project doet, kan niet aanvoeren dat alternatieven niet zijn onderzocht omdat deze te duur zouden zijn.

Overeenkomstig het subsidiariteitsbeginsel berust de bevoegdheid om het relatieve effect van alternatieve oplossingen op het betrokken gebied te beoordelen, bij de bevoegde nationale instanties. De referentieparameters voor dergelijke vergelijkingen moeten absoluut betrekking hebben op het bewaren en in stand houden van de natuurlijke kenmerken van het gebied en van de betrokken ecologische functies. Andere beoordelingscriteria, waaronder economische, kunnen in deze fase bijgevolg niet primeren boven ecologische criteria. Er moet worden aangetoond dat er geen alternatieven bestaan alvorens verder wordt gegaan met het onderzoek of het plan of project nodig is om dwingende redenen van groot openbaar belang (oordeel van het Hof in zaak Castro Verde C-239/04, punten 36-39).

3. 11.1

11.1

In zijn oordeel in zaak C-304/05, punt 83, heeft het Hof duidelijk gesteld: „artikel 6, lid 4, van richtlijn 92/43 [kan] slechts toepassing vinden nadat de gevolgen van een plan of project zijn beoordeeld overeenkomstig artikel 6, lid 3, van die richtlijn. De kennis van die aantasting van de

instandhoudingsdoelstellingen voor het betrokken gebied is voor de toepassing van artikel 6, lid 4, noodzakelijk, aangezien anders geen voorwaarde voor de toepassing van deze uitzonderingsregel kan worden getoetst. Het onderzoek van eventuele dwingende redenen van groot openbaar belang en dat van het bestaan van minder schadelijke alternatieven vereisen immers dat deze belangen worden afgewogen tegen de aantasting van het gebied door het onderzochte plan of project. Bovendien moeten, om de aard van eventuele compenserende maatregelen te bepalen, de aantastingen van dat gebied nauwkeurig worden geïdentificeerd" (zie ook C-399/14, C-387/15, 388/15 en C-142/16).

4. 11.1

5. 11.1

Mvg 10.2.

Van: 10.2.e - HBJZ 10.2.e @minienw.nl>

Verzonden: woensdag 19 juni 2019 22:57

Aan: 10.2.e - HBJZ <10.2.e @minienw.nl>; 10.2.e - HBJZ <10.2.e @minienw.nl>;

10.2.e - CEND-HDJZ <10.2.e @minienw.nl>; 10.2.e - HBJZ

10.2.e @minienw.nl>; 10.2.e - HBJZ <10.2.e @minienw.nl>; 10.2.e

BSK <10.2.e @minienw.nl>; 10.2.e - HBJZ 10.2.e @minienw.nl>;

10.2.e - HBJZ 10.2.e @minienw.nl>; 10.2.e - HBJZ 10.2.e @minienw.nl>

CC: 10.2.e - HBJZ <10.2.e @minienw.nl>; 10.2.e - HBJZ 10.2.e @minienw.nl>

Onderwerp: over de A in de ADC toets

10. ,

11.1

11.1

10.2. , 11.1

11.1

11.1

10.2

Van: 10.2.e - HBJZ 10.2.e @minienw.nl>

Verzonden: dinsdag 18 juni 2019 09:21

Aan: 10.2.e - HBJZ <10.2.e @minienw.nl>; 10.2.e - HBJZ 10.2.e @minienw.nl>;

10.2.e - CEND-HDJZ 10.2.e @minienw.nl>; 10.2.e - HBJZ

<10.2.e @minienw.nl>; 10.2.e - HBJZ 10.2.e @minienw.nl>; 10.2.e

BSK <10.2.e @minienw.nl>; 10.2.e - HBJZ <10.2.e @minienw.nl>;

10.2.e - HBJZ <10.2.e @minienw.nl>; 10.2.e - HBJZ 10.2.e @minienw.nl>

CC: 10.2.e - HBJZ <10.2.e @minienw.nl>; 10.2.e - HBJZ <10.2.e @minienw.nl>

Onderwerp: RE: lijst van projecten waarvoor advies is gevraagd bij EC ihkv artikel 6 lid 4

10.2 , 11.1

11.1

Groet,

10.

Van: 10.2.e - HBJZ <10.2.e @minienw.nl>

Verzonden: maandag 17 juni 2019 22:58

Aan: 10.2.e - HBJZ 10.2.e @minienw.nl>; 10.2.e - CEND-HDJZ

10.2.e @minienw.nl>; 10.2.e - HBJZ <10.2.e @minienw.nl>; 10.2.e - HBJZ

10.2.e @minienw.nl>; 10.2.e - HBJZ <10.2.e @minienw.nl>; 10.2.e -

BSK 10.2.e @minienw.nl>; 10.2.e 10.2.e - HBJZ 10.2.e @minienw.nl>;

10.2.e - HBJZ 10.2.e @minienw.nl>; 10.2.e - HBJZ 10.2.e @minienw.nl>

CC: 10.2.e - HBJZ 10.2.e @minienw.nl>; 10.2.e - HBJZ 10.2.e @minienw.nl>

Onderwerp: RE: lijst van projecten waarvoor advies is gevraagd bij EC ihkv artikel 6 lid 4

11.1 10.2 11.1

10.2

Uitspraak over het PAS en de gevolgen voor het deltaprogramma

HBJZ/WIO - 21 juni 2019

1. Inleiding

Op 29 mei 2019 heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: de Afdeling) uitspraak gedaan over vergunningen gebaseerd op het Programma Aanpak Stikstof (PAS). In deze memo wordt een korte toelichting gegeven over het PAS (§2), de uitspraak van de Afdeling (§3) en de gevolgen van de uitspraak voor het deltaprogramma (§4).

2. Het PAS

Veel natuurgebieden ondervinden een hoge toevoer van stikstof, waardoor de bodem teveel wordt verzuurd en verrijkt. Dit bedreigt kwetsbare flora en fauna. Stikstof is daarmee een belangrijke oorzaak van de achteruitgang van Natura 2000-gebieden. De meeste stikstof is afkomstig van landbouw, verkeer en industrie. Hoewel deze activiteiten afzonderlijk een beperkte bijdrage leveren aan de totale stikstofuitstoot, leidt de opeenhoping van stikstof tot een overbelasting van natuurgebieden.

Op grond van de Europese Habitatrichtlijn bestaat voor Nederland de verplichting maatregelen te nemen om de doelen van Natura 2000 te behalen. Het gaat dan zowel om maatregelen die de bestaande omstandigheden actief verbeteren, als om maatregelen die voorkomen dat nieuwe plannen en projecten de natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden aantasten. Voor projecten die significante gevolgen kunnen hebben voor een Natura 2000-gebied kan alleen toestemming worden verleend als op grond van een passende beoordeling de zekerheid is verkregen dat de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied niet worden aangetast.

Indien reeds sprake is van een overbelaste situatie, vormt een toename van stikstofdepositie door nieuwe ontwikkelingen een knelpunt en is het in de praktijk niet eenvoudig om aan te tonen dat de natuurlijke kenmerken van een gebied door deze extra bijdrage aan de stikstofdepositie niet worden aangetast, ook al is die bijdrage gering. Zowel de vergunningverlening voor projecten als het vaststellen van plannen werden daardoor belemmerd.

Dit is de aanleiding geweest om het PAS te introduceren. Met het PAS wordt de stikstofproblematiek gebieds- en sectoroverstijgend aangepakt. Het PAS bevat maatregelen. Deze maatregelen moeten leiden tot een afname van de stikstofdepositie en tot een zodanige versterking van de natuurwaarden in Natura 2000-gebieden dat het realiseren van de instandhoudingsdoelen voor die gebieden binnen bereik komt. Tegelijkertijd moet door de maatregelen ruimte worden gecreëerd voor het toestaan van activiteiten die stikstofdepositie veroorzaken; de zogenoemde depositieruimte. Het PAS biedt daarmee ruimte aan activiteiten met mogelijk negatieve gevolgen voor Natura 2000-gebieden als gevolg van stikstofdepositie.

Een deel van deze depositieruimte is bestemd voor autonome activiteiten. Een ander deel is bestemd voor activiteiten die slechts in geringe mate bijdragen aan de depositie van stikstof op een Natura 2000-gebied. Activiteiten die in geringe mate bijdragen overschrijden de vastgestelde 'grenswaarden' niet en zijn –op basis van het PAS- vergunningsvrij. De rest van de depositieruimte, de zogenaamde 'ontwikkelingsruimte', is bestemd voor vergunningplichtige activiteiten. Een deel van de ontwikkelingsruimte wordt beschikbaar gesteld voor toedeling aan prioritaire projecten, waaronder ook dijkversterkingsprojecten. De ontwikkelruimte die niet voor prioritaire projecten is gereserveerd, kan worden toebedeeld aan andere activiteiten, bijvoorbeeld de uitbreiding van veehouderijen.

Voor een nieuw project dient ingevolge de Habitatrichtlijn een passende beoordeling te worden gemaakt indien het project significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied. Er kan eerst toestemming worden verleend voor het project, als uit de passende beoordeling de zekerheid is verkregen dat de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied niet worden aangetast.

Ook voor het PAS is een passende beoordeling uitgevoerd. Op grond van die passende beoordeling is de conclusie getrokken dat het gebruik van de in het PAS opgenomen depositieruimte niet leidt tot verslechtering of aantasting van de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden.

3. De uitspraak van de Afdeling over het PAS

In de uitspraak van 29 mei 2019 stelt de Afdeling dat een programmatische aanpak met een passende beoordeling waarin de hoeveelheid stikstofdepositie is beoordeeld, in beginsel is toegestaan. Die passende beoordeling moet wel aan dezelfde eisen voldoen als een passende beoordeling voor een (individueel) plan of project.

Dit betekent dat op basis van een grondige en volledige toetsing van de wetenschappelijke deugdelijkheid van een passende beoordeling moet kunnen worden gegarandeerd dat er wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel bestaat dat geen van de plannen of projecten schadelijke gevolgen heeft voor de natuurlijke kenmerken van de betrokken Natura 2000-gebieden.

De Afdeling stelt vast dat de passende beoordeling geen leemte mag vertonen en volledige, nauwkeurige en definitieve constatering en conclusies moet bevatten die elke redelijke wetenschappelijke twijfel over de gevolgen voor de betrokken Natura 2000-gebieden wegnemen.

De Afdeling concludeert vervolgens dat de passende beoordeling die aan het PAS ten grondslag ligt, niet aan deze eisen voldoet. De Afdeling stelt onder meer vast dat in de passende beoordeling van het PAS verwachte voordelen van PAS-maatregelen zijn betrokken die niet vaststonden ten tijde van de beoordeling.

Omdat deze passende beoordeling de onderbouwing is voor de verlening van toestemmingen die passen binnen de -in het kader van het PAS- beschikbare ontwikkelingsruimte, betekent dit dat een vergunning voor een activiteit die stikstofdepositie veroorzaakt op een Natura 2000-gebied, niet mocht worden verleend onder verwijzing naar de passende beoordeling die voor het PAS is gemaakt. Met andere woorden: het PAS kan niet als toestemmingsbasis voor activiteiten worden gebruikt.

De Afdeling oordeelt ook dat de vrijstellingen van de vergunningplicht, door het vaststellen van grenswaarden, niet kunnen gelden. Voor activiteiten die met toepassing van deze vrijstellingen sinds de inwerkingtreding van de PAS (1 juli 2015) zijn gerealiseerd of verricht, is alsnog een vergunning vereist.

4. De gevolgen voor het deltaprogramma.

Onder de vlag van het deltaprogramma worden verschillende projecten uitgevoerd, waaronder de dijkversterkingsprojecten die in het kader van het HWBP plaatsvinden. Bij de uitvoering van DP-projecten kan sprake zijn van een stikstofdepositie op een Natura 2000-gebied.

Duidelijk is dat de uitspraak van de Afdeling mogelijk gevolgen kan hebben voor zowel de planning als uitgaven van deze projecten. Welke projecten worden geraakt door de uitspraak en wat de gevolgen zijn, is op dit moment echter niet duidelijk. Dat heeft de minister van LNV, mede namens de ministers van IenW en BZK, op 19 juni 2019 ook aan de Tweede Kamer gemeld. De Kamerbrief van 19 juni jl. geeft wel een indicatie van aantallen projecten die in de knel kunnen komen. Bij het opstellen daarvan is gebruik gemaakt van de lijst prioritaire projecten die in bijlage I bij de Regeling natuurbescherming is opgenomen. Die lijst is echter niet actueel. In de Kamerbrief is opgenomen dat 30 tot 40 dijkversterkingsprojecten in de knel kunnen komen en 10 tot 20 projecten voor klimaat, verduurzaming en natuurontwikkeling. Zoals gezegd geven deze aantallen slechts een eerste indicatie, mede omdat ze gebaseerd zijn op een lijst die niet actueel is. De Kamerbrief is via deze link te raadplegen: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/06/20/reactie-op-het-verzoek-om-een-inventarisatie-van-projecten-en-een-update-van-de-stand-van-zaken-met-betrekking-tot-het-programma-aanpak-stikstof>.

De minister van IenW heeft voorts aangegeven na het BO MIRT met een overzicht van projecten te komen die door de uitspraak geraakt kunnen worden en wat de gevolgen voor deze projecten zijn. Ook is bekend dat het programmabureau HWBP bezig is met het in beeld brengen van de consequenties van de uitspraak voor het HWBP.

11.1

11.1

11.1

11.1

Voor projecten waarbij effecten niet op voorhand kunnen worden uitgesloten, dient –als gevolg van de uitspraak- een passende beoordeling te worden uitgevoerd. Dit betekent dat aanvullend onderzoek moet worden verricht en mogelijk ook (mitigerende) maatregelen moeten worden getroffen. Als op basis van de passende beoordeling de zekerheid wordt verkregen dat een project de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied niet zal aantasten, kan voor het project een vergunning op grond van de Wet natuurbescherming worden verleend.

Mocht uit de passende beoordeling niet de zekerheid worden verkregen dat de aantasting van natuurlijke kenmerken is uit te sluiten, dan dient voldaan te worden aan de ADC-criteria om een vergunning te verkrijgen. Het gaat om de volgende criteria:

- a. Er zijn geen alternatieve oplossingen;
- b. Het project is nodig vanwege dwingende redenen van groot openbaar belang;
- c. Er worden de nodige compenserende maatregelen getroffen om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 gewaarborgd blijft.

De haalbaarheid van een ADC-toets zal per project moeten worden beoordeeld. Voor het ene habitatype of leefgebied is compensatie complexer en tijdrovender dan voor het andere habitatype of leefgebied.

Indien een project niet aan de ADC-criteria voldoet, dan kan geen vergunning voor het project worden verleend en kan het project niet doorgaan.

11.1

11.1